POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

MLADOST

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI
GOD. VI. * ZAGREB 1. OKTOBRA 1927. * BROJ 2.

SADRŽAJ:

Dr. Antun Barac: NAŠI PUTOVI. — Ivana Brlić-Mažuranić: REČENICA, KOJA SVIJET OBUHVAĆA. — Vukica Gajdobranska: NOĆU. — Velizar Sofić: DIMENZIJE U SVEMIRU. — Vuk Vernić: PET. — Simo Putnik: BEZ NATPISA. — Boško Novaković: NJEGOV ČAS. — Koloman Rac: LUKIJANOV TIMON ILI MRZISVIJET. Valerijan Markov: JEDAN APOSTOL MIRA. — Fran Erjavec: CRTICE. — PREGLED. — ZABAVNI KUTIĆ.

IZDAJE PROFESORSKO DRUŠTVO, SEKCIJA ZAGREB

12478

Uređuju: dr. Antun Barac i Pavao Serdar

Mladost izlazi svaki mjesec po 1 broj na 24 strane.

Rukopisi se šalju: **svi književni radovi:** Dr. Antunu Barcu, Kačićeva ul. 10.,;
svi poučni radovi: Pavlu Serdaru, Kolodvorska 17. I.,;
Zabavni kutić: Josipu Korlaetu, Prilaz Deželića 43. II..

List se naručuje kod tajnika sekcije Pavla Serdara. — Pretplata se šalje blagajniku sekcije R. Krušnjaku, Palmotićeva ul. 17. A II. — Broj našeg čekovnog računa jest 34.665.

I učenici mogu slati svoje sastavke i zagonetke; sve, što bude valjalo, uci će u list. Tiskat ce se pismom rukopisa, latinicom ili cirilicom.

Godišnja pretplata 50 (pedeset) Dinara.

Na prijedlog Glavnog Prosvetnog Saveta Ministarstvo Prosvete je svojim rješenjem S. N. br. 5012 od 26. III. 1923. odobrilo „MLADOST“ kao srednjoškolski časopis i preporučilo za nabavku učeničkim knjižnicama svih srednjih i stručnih škola u cijeloj Kraljevini, a bivša pokrajinska uprava za Hrv. i Slav., odjeljenje za Prosvjetu i Vjere svojim rješenjem od 16. II. 1923. br. 5657.
Vidi: Srednjoškolski Zbornik, IV. strana 207.

Novinska Štamparija (S. Pintarić), Zagreb, Gundulićeva ulica 24

MLADOST

GODINA VI. ZAGREB 1927. BROJ 2.

NAŠI PUTOVI

Uredništvo »Mladosti« dobiva često od svojih mladih čitača po prilici ovakve listove:

S nestrpljivošću očekujemo svaki broj »Mladosti« i jedva čekamo čas, kad će nam ga g. profesor podijeliti. U njoj nalazimo sve, što nas interesira. — No s druge strane možemo često puta čitati u različitim novinama anonimne napadaje na sebe, koji napadaji glase po prilici uvijek jednako: »Mladost« hoće da posrbi Hrvate, ona izlazi ekavštinom, ona veliča Srbina Pašića, i sl.

Iza svake pohvale »Mladost« nastoji da još više udovolji svojim čitačima, a na napadaje uopće ne odgovara. Vi, koji je čitate, znate i sami, koliko imade u tim napadajima istine. Oni pak, koji je ne čitaju, a vjeruju napadajima, uopće ne zaslužuju, da im se odgovara.

No imade među vama takvih, koji se, čitajući »Mladost«, u duši više slažu s našim prijateljima, a ipak moraju da vjeruju i napadajima, jer oni dolaze od ljudi, koji su im inače bliski. I takvi stoje u sumnji, da li da se približe »Mladosti« ili da bježe od nje. I zbog takvih je vrijedno, da se progovori nekoliko riječi.

Uredništvo »Mladosti« ima svoje poglede, kako uređuje list, i svijesno si je putova, kuda će da ide. Oni, koji list pomnjivo čitaju, mogu i sami razabrati, kamo nećemo. Onima, kojima su ti principi nejasni, reći ćemo ih jasno.

Prvi i osnovni princip, prema kojemu se razvija naš list, jest ovaj: Dati srednjoškolskoj mladeži u ruke štivo, koje će joj u jednu ruku popunjavati školsko znanje, a u drugu ruku otvarati joj nove vidike i voditi je k što samostalnijem mišljenju. Doduše, svaki časopis za srednjoškolsku omladinu postavlja taj princip, i u tome ni na »Mladosti« nema ništa naročito. No ako pogledate, kako najveći dio đačkih listova ostvaruje taj princip, onda vidite jednu poraznu činjenicu: u đačke listove pišu ponajviše ljudi, koji u ozbiljne književne listove nemaju pristupa; ti se listovi ispunjavaju na brzu ruku, u zadnji čas, pred štampom; oni izlaze neredovno; u njima je štivo ili preteško za omladinu, ili, što je ponajviše slučaj, odviše neozbiljno i naivno, kao da omladina nije sposobna za ozbiljnije stvari. A naš je princip: za omladinu vrijedi od najboljega najbolje; omladinski list mora da bude uređen s najvećom ozbiljnošću i tačnošću; na omladinu se ne smije gledati s visoka i turiti joj u list štogod, samo da se ispune prazne strane, već treba shvatiti, da taj mladi svijet — pogotovu danas! — misli svojom glavom i da dozrijeva ranije, nego što je omladina dozrijevala nekad. I ta omladina ne će da prima u ruke tek štogod! — Zato je »Mladost« nastojala da dobije za saradnike što više priznatih književnika i Hrvata i Srba, zato je donosila u prevodima stvari od istinske književne vrijednosti; zato je nastojala uvijek, da bude što raznovrsnija sadržajem. Ukratko: htjeli smo, da omladina prima naš list ne zato, što ga izdaju profesori, nego zato, jer u njemu doista nalazi ono, što treba; htjeli smo, da ga uzima iz ljubavi, a ne od rešpekta pred profesorom; htjeli smo, da ga u prvom redu čita, a ne samo da ga drži, plaća i nerazrezana odlaže.

Drugi i bitni princip, koji nas je vodio i koji će nas voditi, jest: u vrijeme mržnje hoćemo da širimo ljubav; u vrijeme nepoznavanja između pripadnika istoga jezika hoćemo da širimo poznavanje. »Mladost« nije nigdje naročito teorijski govorila ni o hrvatstvu ni o jugoslavenstvu niti o srpstvu niti o slovenstvu. Ali hoće, da novi naraštaj bude uzgojen bez poroka prošlosti, s iskrenim osjećanjem za ono, što nas spaja, a sa superiornošću za ono, što nas razdvaja. Ali taj osjećaj ne smije da se bazira na bacanju praznih fraza i riječi, nego na istinskom poznavanju stvari i činjenica.

Treći osnovni princip, koji uostalom izlazi iz prva dva, jest: Ne ćemo, da mladeži o pojedinim pitanjima naturavamo jedno određeno mišljenje, već joj pružamo što više znanja, da ona slobodno, vlastitom snagom, dolazi do spoznanja istine, koje će je voditi kroz život. Ništa, što je natureno, ne može imati trajna uspjeha; mladež, koja određene pojmove imade samo zbog autoriteta svojih starijih i svojih učitelja, ne može da postane potpuno slobodnom nikad. Pogotovu ne može da dovede do dobrih rezultata ono, što se u najmlađim godinama naturava s bijesom i mržnjom, prijetnjama i napadajima.

Vama, koji ste s ljubavlju i pažnjom čitali »Mladost«, bit će valjda već sve ovo jasno. No tkogod će pitati: a što je s ekavštinom, što je s Pašićem, što je sa srbiziranjem hrvatske mladeži? Odgovor na ovo daju prošla godišta »Mladosti«.

Držeći se principa, da unilazimo svuda, gdje se govori hrvatskim ili srpskim jezikom, šireći međusobno poznavanje i ljubav, »Mladost« je uspjela, da stekne iskrenih prijatelja i valjanih suradnika po svim krajevima naše države — specijalno među omladinom — i u Zagrebu i u Beogradu, i u Novom Sadu i na Cetinju, i u Hrvatskom Zagorju i u Šumadiji. Svakome od suradnika slobodno je, da piše onim pismom i narječjem, koje mu je najbliže, i zato u »Mladosti« imade i ekavštine, i ijekavštine, i latinice i ćirilice. Slab je Hrvat onaj, kome će njegov osjećaj hrvatstva oslabiti, ako on vidi štampano e mj. ije, kao što je rdav Srbin onaj, koji će prestati biti Srbinom zato, jer čita »Mladost«, koja je najvećim dijelom ijekavska, kad se štampa u hrvatskom kraju.

Radeći na upoznavanju i zbližavanju, a ne na širenju mržnje, »Mladost« vodi računa o svim znatnijim pojavima u životu Hrvata, Srba i Slovenaca. Zato vidite u njoj priloge od jednih i drugih i trećih, i zato je »Mladost« donijela članak i prigodom tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva, i o pok. Pašiću i o pok. Kršnjavome i o pok. Zofki Kveder, a u ovome broju imade članak u povodu jubileja Marije Jambrišak. Kao đački list, koji ima da širi ljubav, a ne mržnju, poštivanje, a ne pljuvanje na naše istaknute ljude, »Mladost« je u svakom slučaju donijela o našim pokojnicima ono, što se o njima dobro moglo reći, a ne povodi se za onima, koji o istaknutijim ljudima vole da ističu njihove loše negoli dobre strane. — S istom logikom, s kojom protivnici »Mladosti« u hrvatskim stranama objeduju naš list poradi srbiziranja stoga, što je donijela članak o pok. državniku Pašiću, mogli bi protivnici i u srpskim stranama da je radi onih drugih spomenutih članaka i ijekavštine napadnu radi hrvatiziranja! Takvi su prigovori više smiješni negoli žalosni.

Sve su to, u svojoj jezgri, ipak stvari žalosne i teške, i sva ta omraza naših dana ne bi smjela da dolazi pred duše naše mladeži. Mladež, nosilica idealizma, trebala bi da od svojih starijih uči ono, što je dobro, a ne ono, što je loše; ono, što ljude međusobno približava, a ne ono, što ih jedne od drugih odalečuje. Pogotovu u malom narodu, gdje bi se sve sile morale koncentrirati za pozitivan rad, apostoli mržnje ne bi smjeli biti toliko aktivni. — Pred više od trideset godina ubio je jedan đak, dječak, u Karlovcu drugoga dječaka, jer su se posvadili radi hrvatstva i srpstva! Povodom su bili katekete. Školske vlasti premjestiše iza toga obojicu. Šef školstva, odgovarajući na jednu interpelaciju podnesenu u hrvatskom saboru zbog tog slučaja, izrekao je ove značajne riječi: »Što se gospoda među sobom svađaju, to se mene službeno ne tiče, koliko ta gospoda ne stoje sa školom ni u kakovu odnošaju. N a p r a g u š k o l e t a l a s i t o g a n e s m i s l a m o r a j u s t a t i«. — Danas smo već daleko od toga vremena, u sasvim drugačijim prilikama — no svađa se još uvijek produžuje, pa se ljudi i đaci ne prepiru samo radi hrvatstva i srpstva, nego i radi toga, jer jedan drži i preporuča »Mladost«, a drugi »Omladinu«!

A vi, omladino, morali biste biti pošteđeni od toga. Vi ste nosioci naše budućnosti, vi imadete da ostvarite u našemu narodu ono, što prošlost i sadašnjost nisu mogle da ostvare. Svađe današnjih ljudi ne morate da nastavljate vi! No zato vaše oči ne smiju da budu zaslijepljene maglom mržnje i strasti!

Sve ovo nije napisano zato, da vas predobije za »Mladost«, a odvrati od drugih listova. Nemojte u drugim listovima gledati nešto neprijateljsko, nego također listove, kojima je, kao i »Mladosti« stalo do Vas, samo oni to izvršuju na drugi način. Č i t a j t e š t o v i š e, i č i t a j t e s v e! Samo neka Vam kod čitanja budu širom otvorene oči. Nemojte od nikoga slijepo primati njegovo mišljenje, pogotovu, ako ga izriče s mržnjom u oku, nego sačuvajte slobodu misli. Vaš sud neka bude doista Vaš! Tek na taj način moći ćete postati valjanim i značajnim i slobodnim ljudima — i tek na taj način spoznat ćete, tko imade pravo i tko Vam daje više: apostoli mržnje i anonimni napadači, ili »Mladost«, koja u prvom redu želi da diže, upoznaje i spaja.

Dr. Antun Barac

REČENICA, KOJA OBUHVAĆA SVIJET

(JEDNA USPOMENA)

Peti razred građanske učione. Tri reda zelenih školskih klupa, a nad njima šest nizova okruglih glavica, kao šest nizova zlatnih bundevica. Punih ili praznih bundevica? Praznih — rekli biste Vi — i... prevarili bi se.

Naša razrednica i nije sudila kao Vi. Kad bi ona velikim koracima, rukû unatrag skrštenih, šetala pred našim klupama, znala bi se iznenada zaustaviti i zagledala bi se oštrim pogledom u prvu od tih glavica, koja se dizala nad prvom klupom. Gledala je u nju oštro i uporno, te kao da je njezin pogled prodirao korak po korak sve dalje i kao da je ubirao čudo za čudom, njeno je lice sve više poprimalo izraz udivljenja. Onda nisam znala, kuda ona to prozire. No sad znam, da je njezin pogled davno prije Röntgenova otkrića, umio da prodre kroz onu prvu bundevicu, što se njihala nad prvom »bogatom« klupom, pa onda kroz drugu iza nje, pa onda kroz cijeli onaj niz, sve tamo do posljednje »oselske« klupe. I ostajala je zadivljena, kao što bi ostao zadivljen svaki, kome bi se otkrila čudesa sabrana u dvadeset poredanih dječjih glavica! Onim trenom pretvara se taj niz bundevica u bogat i raskošan derdan, koji je iz božje ruke pao preko ovih školskih klupa i u kojemu trepti i titra sve, što je božji i ljudski um ikada zamislio. Bujica predočaba, kaos ideja, iz kojega ipak vrcaju varnice divnih zaključaka — gotove pjesme, koje još ne traže pera, raskošne arabeske, kojima još ne treba ni boja ni kista, drame, male i velike, proživljene i zamišljavane, humoreske (oh! pogotovu humoreske!) humoreske bez broja, neodoljive, koje traže bezuvjetnog izlaza i koje stalno titraju bar na deset od dvadeset dječjih lišca.

Sve ovo ključa, trepti, sve se ovo prelijeva u čudesnom tom derdanu. Pa tko prozre u tu raskoš, zar ne mora da se zamisli prije nego li će sa golim slovima i sa dvije tri mršave »jedinice« i »desetice« pristupiti tim glavicama?

»Ne, u ove glavice ne može više ništa da stane i one se ne opiru zaludu tako uporno nauci! Tu se ne može raditi o tom, da ove glavice primaju, nego se radi o tom, da se nauče davati, da im se stvore izlazi, koji će ovu zlatnu bujicu izvesti na sunce božje«.

Ovako ja sada — u zreloj dobi — sebi rekonstruiram tok opažanja i zaključaka naše razrednice. Sva tajna pedagoških uspjeha ove vanredne žene, sva tajna njene legendarne omiljenosti ležala je u ovom bodrom pouzdanju, koje je ona prinosila dječijim dušama i umovima.

Tako je bio sat gramatike. Nakon kratka, oštro odmjerena tumačenja »raširene proste rečenice«, reče razrednica:

»A sada neka svaka napiše dva primjera«. I doda s osobitim naglasom: »Promislite, što ste danas vidjele, čega se od jučer sjećate ili čemu se sjutra nadate. Sve

je to rečenica, sve to može biti primjerom raširene proste rečenice. Dakle, primjeri ne smiju biti iz čitanke, nego iz vaše glave«.

»Pik!« šapne neka čupavica blizu mene, a smijeh oko nje probije tu i tamo poput malih eksplozija.

Međutim je već za vrijeme tumačenja moje srce počelo nekako čudno kucati. Obuzela me maglovita slutnja, da se tom raširenom rečenicom otvaraju silni prostori (za koje ni onda nijesam znala, niti danas znam, gdje leže!) — da granjiva neka neopisiva sloboda, da se može zaći na ta polja i ubrati bezbrojne čudesne mogućnosti. Postalo mi je tijesno u toj školskoj sobi, po kojoj su se do sada naši primjeri kretali. »Pomislite, što ste vidjele, čega se sjećate!« Cijeli vrtlog slika nagrnuo je na ove riječi pred moju maštu: slike iz prirode, iz igre, iz povijesti, iz bilo čega, a oko tih slika vrzino kolo riječi, koje bi imale da ih prikažu i iznesu kao »primjere«. Vrtlog slika se vije, vrzino kolo riječi kruži, i u toj utakmici ni jedna predodžba da uhvati pravu riječ! Nakon duljeg vremena ustavi se moja misao na pitomoj sličici. Neka lijepa biljka, što cvate plavim grozdovima, penjala se negdje duboko iz Tuškanca na prozore našeg starog doma.

»Plava ruža« (!) penje se visoko na obloke (!)«. — Kako pogrešno! kako zagrebački! ali kako divno i neobično u onaj čas! Na tko bi se usudio tako nešto neobično pročitati, pa pred cijelim razredom, pa na glas! Na samu ovu pomisao poderem papirić i nestane ga pod klupom.

»Čitajte! Prva klupa!«, reče razrednica.

Nečiji reski dječji glasić pročita:

— »Dobar učenik piše lijepu zadaću«.

— »Dalje! Druga klupa!« Nešto zlovoljan glas razrednice kao da je pao za pol oktave.

— »A je li tebi tvoja tetka zaista sašila novu haljinu?, upita sad već izrazitim, tamnim altom razrednica.

— »Molim, ja nemam tetke«.

Pauza. Nekoliko oštrih koraka gore dolje. Bura se pripravljala.

»Ne valja! Ništa ne valja! Iznova! Sve su to primjeri iz čitanke! Zar ne znate misliti? Zar ne vidite kroz staklo prozora onaj oblak nad Kamenitim vratima? Ne može li biti od njega rečenica? Pa onaj prosjak, kojega svaki dan darivate? Pa lopta, za kojom ste potrčale? Pa golubovi, koji se pred Vama razlijeću! Nijesu li ovo rečenice?«

Hitrim koracima mjerila je sobu, a onda zabacivši običajnim zamahom svoju kratku kosu, stane, zagleda se kroz prozor, kojemu je malo prije uputila naše oči i izrekne (ne znam kome: sebi? nama? svijetu? nauci?) nezaboravne riječi:

»Rečenica je riječima izražena misao. Misao obuhvaća svijet, dakle: rečenica obuhvaća svijet«.

Ova zasada, previsoka za nas, djelovala je s tim više kao neki tajanstveni predgovor. Potresla je — dobro se sjećam — naše dječje duše i tko zna, koliko je dječjih umova jednim mahom otvorila!

Kao razvezana ptica poletjelo je sada moje pero. Dakle sloboda! zaista sloboda! Bez straha, bez stidljivosti, bez oklijevanja možeš da se hvataš onoga oblaka nad Kamenitim vratima, neba, cijelog svijeta! Moje su ruke doduše nešto strepile, no žilice u sljepoočicama kucale su skladno, kao da tamo neki mali kovači kuju svoje remekdjelo, puno djevičanskoga čara, puno nade i poleta!

»Crni oblaci putuju hitro nebom«. »Vjetar nosi otkinuto lišće«. »Po cesti se vitla bijela prašina«.

Primjeri tekli su potokom iz moje nove kovačnice. Preko nevještog rukopsa, preko ortografskih pogrešaka izlazili oni izlomljeni, iskrivljeni, ali ništa ih više nije moglo zaustaviti! Niti sam što čula, ni vidjela, ruka je slijedila neodoljivu silu, slova kao da brzaju, izlazila nekuda otegnuta i sasma položena, kao da zabilja voda nanosi te riječi na papir i mjesto »dva primjera«, bilo ih je osam, deset. Kad se oglasi glas razrednice: »Čitajte!« bila je opisana čitava oluja, koja me je jednoč, posve malenu, zatekla samu među jablanima.

Ustala sam, počela čitati. Prvotna trema, kucanje srca, stid, sve se to postepeno gubilo. Zvuk mojih riječi bivao mi je sve miliji, spajao se sad potpuno sa predodžbom mojom, sad se, na slabijim mjestima, od nje odvajao; slike bačene u rečenicu, vraćale se opet sa papira kao predodžba u moj um i — moje prvo književno djelo bilo je gotovo!

Ne sjećam se, koji je bio učinak ovog mog »prvijenca« na saučenice i na razrednicu. O vanjskim efektima nije pitala moja uzbuđena duša, koja je prvi put okusila najčišću slast, što ju je život kadar pružiti.

Ali kada je pola sata iza toga zaista iz onoga oblaka sašla oluja, kad je stalo grmjeti i tutnjeti, kad je sva Sljemenska bura poletjela, da se uskim koritom Duge ulice probije dolje u ravnicu i kad je udarac vjetra širom rasskrilio okno, kraj kojega je čas prije stajala naša razrednica, onda sam ja ljubomorno slijedila sve faze te oluje. Ljubomorno, pažljivo, napeto: hoće li sve biti onako, kako sam ja opisala?! Osjećala sam, kao da je ovo moja oluja, kao da sam joj ja autor!

Tada sam osjećala samo ovo. A sad znam još nešto. Znam, da taj prozor, koji se je tako naglo raskrilio, da taj prozor, koji vodi u beskrajni veliki svijet, nije za mene otvoren ni po vjetru, ni po oluji sa Sljemena! Ti si mi poletom svoje misli pokazala put daleko u neizmjernost. Ti si me privela rečenici, koja svijet obuhvaća.

Brod na S. 30. IV. 1927.

Ivana Brlić-Mažuranić

НОЋУ

Ноћу, кад сетни ветри захује,
И кад им се кобни шум разлије,
Над пустим пољима
Бићу у соби сама.
Походиће ме бол ко на валу мутном,
Да горком сумњом
Узбурка дно моје душе;
А тад ће ми се све тише и тише
Враћати мир,
Ко'да је нашао вир
У крупним сузама
Што ће заблистати у мојим очима

Нови Сад

Вукица Гајдобранска

DIMENZIJE U SVEMIRU

U praktičnom životu navikli smo promatrati veličine u odnosu prema predmetima, koji nas okružuju, pa se obično u tom tijesnom okviru kreću i naše predodžbe o njima. Udaljenost od 1 km, težina od jedne tone, trajanje od 100 godina ili brzina topovskog taneta znače mnogo u okviru našeg uobičajenog shvatanja veličina. Milijarda je najveći broj, s kojim se u praktičnom životu susrećemo. Pribrajanju jedinica nema dakako kraja, pa zato ni više milijardi milijarda ne predočuje logičku nemogućnost. Misaono je lako shvatiti, ali zor će nas iznevjeriti već kod prve milijarde. Uz pretpostavku neprekidnog broja po 100 jedinica u svakoj minuti trebali bismo ipak nešto preko 19 godina, da izbrojimo milijardu. Naše je zorno shvatanje pretijesno, da obuhvati takovu veličinu, a kamoli onakve, spram kojih milijarda iščezava. Mi ih zato zovemo neizmjerno ili beskonačno velikima i imademo o njima tamnu i neodređenu predodžbu. One za naše shvatnje nisu nikada dovršene, nego neprestano postaju. Međutim ni u diobi jedne konačne jedinice, recimo intervala 0—1 na brojnoj crti, ne možemo dostići kraja, i tako dolazimo do pojma beskonačno malih količina. Beskonačno malo prelazi granice našeg uobičajenog shvatanja, kao i beskonačno veliko; ono je isto tako nedovršeno u smislu diobe, kao i beskonačno veliko u smislu uvećavanja. Shvatimo li u tome smislu vrijeme, dolazimo do pojma vječnosti, a u smislu protežnosti do pojma beskrajnosti.

Veličina je po prirodi svojoj neodređen pojam i dobiva svoj smisao tek onda, kada se ukaže na stanovitu, konačnu veličinu, jer i do pojma beskonačnog dolazimo tek uvećavanjem ili diobom konačnih veličina. Veličine se mogu prema tome promatrati samo u međusobnim odnosima. Matematika je nauka o međusobnim odnosima veličina. Ona operiše s konačnim, neizmjerno velikim, kao i neizmjero malim količinama, te ih brojevima dovodi u međusobne odnose. Valja istaknuti, da neizmjerno velike i neizmjerno malene količine ne predočuju samo logičke mogućnosti i fikcije, nego su one i u prirodi ostvarene, pa zato matematika nije puka igra pojmova, nego upravo čini najeksaktniji osnov prirodnih znanosti, dajući im neki stupanj sigurnosti, kojega one bez nje ne bi mogle postići.

Međutim, mi se ne želimo dalje upuštati u aksiomatična razmatranja o veličinama, ni u spoznajno-teorijsku analizu pojma beskonačnosti. Ovo, što smo do sada rekli, valja držati na umu, da uzmognemo uočivati svemirske udaljenosti u njihovim međusobnim odnosima.

Poći ćemo od našega planeta, koji je ogromna kugla s polumjerom od 6370 km. Dogled jednog posmatrača na toj kugli vazda je ravan krug, kome veličina zavisi o visini stajališta ($D = \sqrt{2rh}$). Daljina dogleda iščezava prema tome spram sveukupne površine zemlje (510,000.000 km²), kao što iščezava i jedna tačka na drvenom globusu. Najviši ispon naše zemlje, Mt. Everest, u Himalaji, visok je 8750 m. Podnožje bi njegovo prekrilo cijelu državu, a vrhunac bi se izgubio u nebeskom plavilu. Uočimo li taj uspon u odnosu na polumjer zemlje, te ga prenesemo u istome razmjeru na reljefni globus s promjerom od 3 m, moći ćemo ga prikazati s isponom, koji je tek 2 mm visok. Najveća do sada poznata dubina mora iznosi cca 12 km, a to zajedno s najvišim isponom iznosi na našem reljefnom globusu samo 5 mm. Prema tome bismo morali osobito pomno motriti drvenu kuglu s promjerom od 3 m, da tu valovitost otkrijemo. Sveukupna površina Oceana iznosi otprilike ¾ zemljine površine, a srednja mu je dubina 4—5 km. Na našem reljefnom globusu iznosio bi taj sloj tek 0.75 mm, dakle toliko, koliko bismo ga jednim debljim kistom navlažili. Ako uzmemo, da atmosfera iznosi 300 km, pa taj zračni sloj prenesemo na reljefni globus, iznosit će on tek 7.5 cm.

Olovna kugla, teška 1 tonu neka privlači malenu kuglicu iz udaljenosti od 1 m s brzinom od 1 mm u prvoj sekundi. Kad bi centrum te kugle došao u centrum zemlje, narasla bi njihova udaljenost na 6,370.000 m, a kako gravitacija opada s kvadratom daljine, iznosila bi ona u prvoj sekundi jedan kroz 40,,576.900,000.000 mm. Pošto zemlja privlači predmete s akceleracijom od 4900 mm u prvoj sekundi, kugla je zemlje toliko puta teža od naše olovne kugle, koliko se puta taj neizmjerno mali kvocijent nalazi u 4900. Rezultat diobe izražen u tonama daje 6 sa 18 ništica, a to su trilijuni. Prema tome je volumen zemlje 1,,93.000,000.000 m³, a srednja joj je gustoća 5.5 sa sveukupnom težinom od 6 trilijona tona. S obzirom na volumen i težinu zemlje iščezava veličina i težina svakog predmeta na njoj.

U srednjoj udaljenosti od 384.000 km ili 60 zemaljskih radija kreće se oko zemlje mjesec, kojega polumjer iznosi 3/11 zemaljskog radija, a volumen 1/50 volumena zemljinog. Ploča mjesečeva vidi se iz te udaljenosti pod kutom od 30 minuta, a kako se polumjer zemlje odnosi naprama polumjeru mjeseca kao 11:3, vidjela bi se zemlja na mjesečevom noćnom nebu kao ploča od 14 punih mjeseci sa zemlje. Topovska kugla s brzinom od 400 m u sekundi trebala bi istu brzinu na cijelome putu 11 dana, da dođe na mjesec. Da se taj prostor ispuni, trebalo bi 30 zemaljskih kugala, a vrpca te dužine opasala bi zemaljski ekvator 9 do 10 puta. U spomenutoj udaljenosti kreće se mjesec oko zemlje od zapada k istoku s brzinom od 3700 km u satu, pa ipak njegova brzina iz te udaljenosti ne čini nikakav naročiti utisak (prividno kretanje mjeseca uzrokovano je rotacijom zemlje!).

Bregovi mjeseca razmjerno su 4 puta viši od bregova zemljinih, jer najviši brijeg mjeseca iznosi 193. dio njegova polumjera, dok Mt. Everest iznosi samo 740-ti dio zemaljskog radija. Da se ispuni krater Tycho, ne bi dostajala 3 najviša brijega zemlje: Chimborasso, Mt. Blanc i Pik de Teneriffa, pa ipak te visine iz udaljenosti od 60 zemaljskih radija potpuno iščezavaju. Iz Lyona vidi se prostim okom Mt. Blanc, koji je 130 km daleko. U teleskopu s povećanjem od 2400 puta približio bi se mjesec na istu udaljenost, te bi se prema tome bregovi mjeseca te veličine vidjeli isto tako kao Mt. Blanc iz Lyona.

Kako gravitacija opada s kvadratom udaljenosti, iznosi ona u daljini mjeseca toliko, da bi tijelo u prvoj sekundi prevalilo $\sqrt{\frac{1'.9m}{60^2}}$ a to je nešto više od 1 i ⅓ mm. Prema tome gravitacija zemlje u udaljenosti mjeseca imade u 1 minuti isti učinak, kao na njezinoj površini u 1 sek., jer bismo nakon 60 sek. dobili tako, da spomenuti kvocijent množimo s kvadratom vremena. Pod utjecajem zemljine gravitacije pada dakle i mjesec stalno k zemlji s početnom brzinom od 4.9 m u minuti. Masa mjesečeva 80 puta je manja od mase zemljine, te bi prema tome i svi predmeti, koji bi od centruma mjeseca bili udaljeni za polumjer zemlje, vagali 80 puta manje, nego na zemljinoj površini. Privlačiva sila zemljine mase do-

staje nesamo da čvrsto drži sve predmete na njoj, nego i da u daljini od 384.000 km stalno zakrivljuje stazu mjesečevu.

Isporedimo sada tako impozantnu predodžbu o našoj zemlji sa suncem. Polumjer sunca iznosi 109 zemaljskih radija, te bi prema tome u njegov volumen stalo 1,300.000 zemaljskih kugala. Fabre ilustrira taj odnos ovako: U jednu litru pšenice stane osjekom 10.000 zrna ili 100.000 u 10 l ili — što je isto — 1,300.000 zrna u 130 litara. Da steknemo sliku odnosa zemlje i sunca, treba prema tome zamisliti jedno zrno pšenice kraj gomile od 130 litara. Kada bi centrum sunca došao u centrum naše zemlje, rub bi njegov dosegao gotovo dvostruku daljinu mjeseca, kada on dođe u udaljenost od 56 zemaljskih radija.

U udaljenosti od 150 milijuna kilometara ili 24.000 zemaljskih radija kreće se naš planet oko sunca pod utjecajem njegove privlačive sile s brzinom od 108.000 km u satu, radi čega dolazi do prividnog godišnjeg kretanja sunca, kojeg posmatrač sa zemlje iz te daljine u vremenskom razmaku od 1 sata ne može ustanoviti. Iz spomenute udaljenosti vidi se sunčana kugla pod vidnim kutom od 32 minute, a zemlja bi se smanjila na točku bez dimenzija. Topovsko tane s konstantnom brzinom od 400 m u sekundi, koje je do mjeseca trebalo 11 dana, došlo bi na sunce tek nakon 12 godina. Ekvator zemlje opasao bi se s tom daljinom 3750 puta, a zemlja, prepuštena gravitaciji sunca, trebala bi 64 dan, dok bi pala u njegovu masu.

Da je centar zemlje na mjesto cetruma sunca, bila bi gravitacija u prvoj sekundi $\sqrt{\frac{1 \cdot 9m}{24.000}}$. Kada bismo masu sunca isporedili sa masom zemlje, što nije teško, ako se uoči veličina kretanja zemlje — našli bismo, da je ona 330.000 puta veća od potonje. Kada bi prema tome sunce cijelu svoju masu zbilo na volumen zemlje, bili bi predmeti na njegovoj površini 330.000 puta teži, nego na zemlji. Međutim, pošto je radius sunca 109 puta veći od radiusa zemlje, predmeti su na njegovoj površini 109 puta udaljeniji od centruma, nego što je to slučaj na zemlji. Privlačiva sila na površini sunca, unatoč njegove 330.000 puta veće mase, bit će prema zakonu gravitacije 109^2 puta manja, dakle 11.881 puta, tako 1 kg na površini sunca važe 27.7 kg.

Među članovima naše sunčane familije veća je zemlja samo od Merkura (20 puta) i Marsa (7 puta), jednaka je po veličini Veneri, dok je od Jupitra manja cca 1300 puta, Saturna preko 718 puta, Urana 70 puta i Neptuna 55 puta. Sve kada bismo ovamo ubrojili trabante i planetoide, ne iznosi sveukupni volumen naših planeta 2300 zemalja, a kako je sunce 1,300.000 puta veće od zemlje, ono je još uvijek preko 5.000 puta veće od svih planeta zajedno.

Isto tako u pogledu mase nadmašuje zemlja Merkur (25 puta), Veneru za 2 (11 puta), Mars 9 puta, dok je od Jupitra manja 315 puta, Saturna 95, Urana 15 i Neptuna 17 puta. Zajedno s trabantima i planetoidima ne dobivamo kao sumu 500 zemaljskih masa, te je prema tome sunčana masa preko 700 puta veća od sveukupne mase planeta.

Udaljenost pojedinih planeta od sunca, ako srednju udaljenost zemlje predočimo jedinicom, iznosi: Merkura 0.39, Venere 0.72, Marsa 1,52, Jupitra 5, Saturna 9,54, Urana 19,19 i Neptuna 30,07.

Sveukupne odnose pojedinih planeta međusobno i u odnosu na sunce možemo predočiti po Fabre-u ovako:

U sredini jedne velike ravnine predočili bismo sunce s kuglom, kojoj je polumjer 1 i pol metra. Merkur bismo predočili zrnom ječma u daljini od 58 m; Veneru i zemlju s trešnjama srednje veličine u daljini od 108 i 150 m; Mars sa zrnom leće 230 m daleko; Astroide kao najfinija zrna pijeska 336 m daleko; Jupiter kao veliku jabuku 780 m daleko; Saturn kao nešto manju jabuku u udaljenosti od 1400 m, dok bismo Uran i Neptun predočili breskvama: prvi 2800 m, a drugi 4500 m daleko. Pošto je upotrebljen razmjer cca 1 naprama milijardu, udaljenost Neptuna od sunca iznosi 4 i pol milijarde km.

Protežnost našeg sunčanog sustava gubi se spram dimenzija ostalog zvjezdanog neba. Naša je najbliža nekretnica alfa u zvjezdištu Centauri-a. Nakon pol godine dolazi Zemlja u dvije dijametralno suprotne točke svoga eliptičnog puta, a udaljenost njihova iznosi 300 milijuna km. Uočimo li našu najbližu nekretnicu iz tih točaka, ne će se njezin položaj na nebeskom svodu ni u koliko promijeniti, a to znači, da spram njezine udaljenosti promjer zemaljske ekliptike sasvim iščezava. Spojimo li te točke s nekretnicom, možemo izračunati kut, t. zv. godišnju paralaksu, pod kojim bi se sa zvijezde vidio polumjer zemaljske ekliptike. Kada bi paralaksa iznosila ravno 1 sek. ili u lučnoj mjeri 206206,8 minuta, bila bi zvijezda udaljena 206206,8 polumjera ekliptike, ili toliko udaljenosti zemlje od sunca. Paralaksa naše najbliže nekretnice iznosi međutim tek ¾ sekunde, te prema tome njezina udaljenost iznosi najmanje 250.000 puta po 150 mil. km. Taj se umnožak približuje ogromnom iznosu od 40 bilijuna (4.10^{13}) km.

Svjetlost se rasprostire s brzinom od 300.000 km u sekundi — i ta brzina predočuje po novoj nauci (relativističkoj fizici) ujedno maksimalnu, graničnu brzinu. Kolika je ta brzina, vidjet ćemo iz slijedećeg. Zemlja se okreće oko svoje osi s brzinom topovskog taneta na ekvatoru i treba za potpuni okret 24 sata, dok njezin ophod oko sunca uz brzinu od 108.000 km u satu traje godinu dana (365 d 5 h 48'48"). Zraka svjetlosti obletjela bi ekvator u 1 sek više nego 7 puta, a zemaljsku ekliptiku prešla bi za 57 minuta. Unatoč te ogromne brzine treba zraka svjetlosti za put s najbliže nekretnice 4½ julijanske god. (U jednoj julijanskoj godini prevali zraka svjetlosti put od 9 bilijuna 467 milij. i 280 milijuna km.)

Udaljenost Neptuna od sunca (4.500,000.000 km) u odnosu na udaljenost najbliže nekretnice odnosi se kao vrijeme od 4 h 10' naprama trajanju od 4½ god. ili okruglo kao 1 sat naprama 1 godini. U Fabre-ovoj slici naše sunčane familije predočen je Neptun breskvom u udaljenosti od 4500 m, dok bi najbliža nekretnica uz isti razmjer bila udaljena 40.000 km.

Ostale su nekretnice još mnogo udaljenije. Tako je primjerice Sirius udaljen 8,8 god. svjetlosti, polarna zvijezda 39,6, Arktur u zvjezdištu Bootis 124.9, Equulei 191.2, a imade ih, koje su udaljene i po nekoliko tisuća godina svjetlosti. Kada bi nam svjetlost svojom ogromnom brzinom nosila vijesti s tih nebeskih tijela, one bi pripadale davnoj prošlosti, dok bi do nas došle.

S time još nismo došli do granica svemirske udaljenosti. Po daljini najbliže nekretnice zaključujemo, da u golemoj kugli s polumjesecom od 4½ god. svjetlosti, kojoj je centar naše sunce, nema uopće zvjezdane materije. Tek u toj udaljenosti počinje se sustav nekretnica, a i njihove međusobne udaljenosti bez sumnje su ogromne. Držeći u vidu daljine nekretnica i uočivši njihov preveliki broj, steći ćemo sliku o dimenzijama svemira. Samo vidljivih nekretnica od 1—6 reda imade blizu 6000, a

ostale su prostim okom nevidljive. Broj zvijezda daljih redova raste u brzom progresu: već 7. reda imade ih 18.000, dok ih 14. reda imade oko 300,000.000. Na području nebeskog svoda, koliko ga mjesec zaprema, opazio je Herschel u pojedinim dijelovima kumovske slame do 6000 zvijezda. Prey je izračunao, da je kumovska slama predstavljena s 2 ravnine najveće gustoće, čiji su polovi obilježeni s 13 h 3 rektascensije i + 17°9 deklinacije, odnosno s 12 h 1 i + 19°7, a njihov sferni radius iznosio bi 91°3 odnosno 89°4; obje te ravnine zatvarale bi kut od 16°4.

U vrlo jakim teleskopima ispoljile su se mnoge svemirske magle kao zvjezdane gomile, koje su u prostoru od 8—10' promjera pokazale 10—12.000 zvijezda. Sveukupni broj zvijezda može se u okruglom broju izraziti barem s 500 milijuna, a u sredini njihova područja leži naša sunčana familija. Mi, koji to zvjezdano jato posmatramo iz sredine, ne opažamo koncentraciju zvijezda u jednom pravcu, dok ih u drugom pravcu vidimo kao kumovsku slamu. Posmatraču van kumovske slame prikazalo bi se zvjezdano jato kao splosnuta leća. Zraka svjetlosti trebala bi po Herschlovu računu 14.000 god., dok bi s jednog kraja tog sustava došla na drugi kraj. Raspored zvjezdane materije unutar tog sustava bio bi po Herschelu prilično jednolik, dok je po mišljenju drugih (Strawe, Newcomb) taj raspored vrlo nepravilan. Analogije kumovskog sustava bile bi zvjezdane gomlie i eliptičke svemirske magle, koje su još mnogo udaljenije.

Broj je zvijezda, kako vidimo, golem, ali dimenzije prostora još su mnogo veće, tako da svemirska tijela za svoje daleke staze imadu dovoljno mjesta.

Velizar Sofić

PET*

Matematika... Strašni je čas,
razredni kad stiša se huk,
i po njemu razlijeva vas
matematski crni se mûk.
To čas je, kad Pet
kroz razredna vrata ulazi
i razreda svog
oko klupa vanjskih obilazi.
I svaki je dak ko mučenik,
svaka je klupa ko gorući tram
što odozdo nesnosno grije,
i cijeli je razred sad pakao sam,
i srce nam tjeskobno bije.
A tamo daleko
gdje pojavom svojom sve užase sabira
ko nitima plameno oko
kubira,
sumira,
množi:

Pet! Pet! Pet!
Slava ti, pojavo slatka,
za jednadžbu kratku, što ti mi je dade,
za množinu novih zadatka
što u dio mi pade,
za kvadrat,
za kub
i za pet!
Pet! Pet! Pet!
Hvala ti, Petice, hvala
za ništice male i roj decimala,
za grozu,
za tremu,
za pet;
za oplošje stošca, za obujam valjka,
za treće te korijene male,
za ruke ti vješte što meni su dale
ko utjehu boli
taj čarobni pet.

Pet! Pet! Pet!
Slavim te za kuglu ljutu
što na mom je postavi putu,
za plus i za minus što dugo me mlavili,
za »kroz« i za »puta« što dugo me davili
jer sad sam istom, Petice, žedan
i dostojan tvoga sam sata
i tvoga sam mara ja vrijedan.
Bez iksa,
bez ze-a,
bez data,
bez znanja što ti mi ga dade
u miru bih živio sade,
na podij se vinuo ne bih...
Sa zadaćom uz lagan let,
o Petice, dolazim k tebi:
»... volumen isječka?
»Ne znaš?«
— Pet!«

Matematika je... Strašni čas,
na pragu kad razreda stoji
Profesor... A razred je vas
pun treme, matematskog straha,
i klupe bez glasa, i daci bez daha,
a srce nam minute broji.
Sat strašni je to,
kad osjećam vez, što me veže
za klupu tu moju, a do mene bježe
sve moje gorčine,
moj led, moje tmine
i sve moje zlo.

Pet!
Pet!
Pet!
pjevaju daci sad jadnici
pod teretom logaritama.
I osjećam da bivam tup
ko paun, i beskrajno nizak
i užasno glup.
Plač. Korak. Sjaj nov dok mi rosi
na srce, On, Pet se sve niže
sad spušta, sved brže, sved bliže,
i hvata me, diže,
i k sebi me razredom nosi.

Vuk Vernić

---

* Parodija Nazorove pjesme »Svet«. G. Pet Petica dijeli ocjene po »staroj valuti«.

BEZ NATPISA

U tvoja dva oka
Kao u dva anđela
Gledam po čitave sate...

Tad se u mom srcu jate
Velike, krupne zvezde
Koje dižu, teše —
Pa se posle iz srca
Kroz ceo život
Na ljude smeše.

Simo Putnik

NJEGOV ČAS

Duboko u zemlji, u vojničkom rovu, šćućurili se vojnici jedan do drugog kao pilići pod perje kvočkino, da im bude toplije. Bilo je hladno. Besprekidno je sipila sumorna jesenska kiša, i sitne, kao umorne kapi, tužno su padale kroz otvorenu stranu rova i slivale se niz žutu, lepljivu, zemlju kao potoci hladnih suza, potekli iz zamućenih očiju. Zrak je bio zastrt maglicom od isparivanja zemlje i od tog treptavog vela koji su sačinjavale kišne kapi. Teški i olovni nebeski pokrov sakrivao je pod sobom žalosti jesenjeg dana, vojničkog rova i raskvašene zemlje.

Nisu se smele ložiti vatre. Već danima vreme je neprekidno bivalo nemilosrdno. U kosti vojnika uvlačila se jeza i drhtavica od te hladnoće koja je zahvatala postepeno, ali neprestano i neumoljivo kao podmukla bolest. Mnogima se već beše dosadilo to čekanje. Neprijateljstva kao da nije ni bilo. Često, preko dana, ili pred noć, pojedini vojnici dovikivali su preko Save onima preko, u rovovima, ili možda u običnim kućama:

— Ej... ej... čujete li..?

Uzvik je prelazio vodu, zamućenu i tromu, i ulazio kroz vrbljak u kuće, sve izrešetane kuršumima, prazne, napuštene i strašne u svojoj golotinji. Odbijao se tu o popucale zidove i gubio se negde u baštama punim modrih kukuruznih gora.

— Ej... ej... čujete li..?

Vikali su vojnici i osluškivali kako se uzvici gube i kako se vraća jeka od njih. Očekivali su da se javi kogod s one strane. I skoro redovno, odande bi dopro neki jasan, odlučan, zvonak, glas:

— O... oj... čujemo, čujemo...!
— Šta radite?
— Što i vi! Veselimo se.
— A kako se veselite?
— Dođite pa ćete videti?
— Doći ćemo kasnije; sada još ne ćemo.
— A zašto ne ćete? Ne bojte se nikoga.
— Ne bojimo se mi, samo nije nam još vreme.
— Sigurno vam ne da Franja?
— A zar vama da čiča-Pera?
— Kadgod hoćemo možemo preći.
— E, pa onda do viđenja!
— Do viđenja, pozdravite sve naše.
— Hoćemo, hoćemo...

Tako se razgovaralo prisno i neusiljeno, kao da nije rat i kao da kasnije, možda kroz koji čas samo, ne će u vatri borbe želeti jedno drugome propast i smrt. Nije se znalo što drugo da se radi u toj čamotinji, gde je čovek osećao zlovolju i protiv svega i protiv sebe samoga, i želeo promenu, ma kakvu, samo izlaz iz ovog neodrživog položaja!

Branku Mitroviću su ovi dani padali naročito teško i divlje ga mučili kao da ga obavijaju železnim kolutima i raskidaju mu nerve. Kako su oni bili nesnosni u poredbi s danima provedenim u selu, na širokim poljima, bleštavim od svetlosti i punim zraka, sunca, zelenila. U prostranom vidiku uvek je bilo nešto primamljivo i radosno, široko i svetlo u svojoj nedokučnosti, nešto što se razlivalo kao raskošni i drhtavi talasi moćne pesme i kliktaja bezbrižne, prpošne, mladosti. Zaželeo se plavog i kao dečji osmejak svetlog neba da mu razgali gorčinu duše; ove dane gledao je samo olovni krajičak bezmerne nebeske pučine. A taj krajičak bio je nepomičan, bezbojan, neveseo. I poželeo je bistra zraka s planinskih vrhunaca, poželeo je da vidi njihanje drveća na širokim drumovima i oseti miris svežeg sena...

Obratio se drugu do sebe:

— Ja ne znam dokle će ovako.

— Ha, šta znaš, ćuti pa čekaj — odgovorio mu je rezignirano drug.

— Prosto bih više voleo da idem u vatru nego da trunem u ovoj kaljuži. Šta imaš tu? Ovo ti je prava smrt. Ustoji se brate krv u čoveka...

— Da, da, živa istina.

— Ko baba samo sedi na jednom mestu i dreždi tu ko — i odmahnuo rukom. — A što ti misliš, govori se da ćemo uskoro preko. Kažu da su se Srbi već povukli i da nema nikog tamo.

— Čuo sam i ja da se tako govori. Bit će da je istina kad ne čujemo više puške odande. A možda nas samo zavaravaju?

— A, to? — lecnuo se Branko — da to može lako biti. A misliš... ma ne bi oni ipak, malo ih je.

Govorio je to da ohrabri i sebe i druga. Ali mu se uz grlo penjala neka neodređena bojazan i poduhvatala ga neka neodoljiva strepnja.

Drug je mirno nastavio:

— Svejedno, iako ih je malo, oni nas ne će pustiti na obalu. Pustit će nas možda na pola Save, a onda udri na nas kao na zečiće. Samo nišani u čamac, ne ćeš promašiti.

— Tako je; a možda oni i ne će pucati na nas. Braća smo im.

— Ih, idi čoveče što govoriš. Baš ti on zna ko mu je brat, a ko nije. On vidi u tebi neprijatelja i tuče, brate, jer ako on ne će tebe, ti ćeš njega.

— Mi smo... — htede Branko nešto da rekne, kad ga prekinu reski, mukli, glas vojničke trube:

— Tram... ta... ra.., tam..,

Odjeknu im taj glas kad sudbinski zov.

Oficiri su brzo izdavali naredbe. Za čas je u rovu nastalo komešanje. Sve se najednom bacilo u pokret, užurbano se dizali vojnici, izlazili iz rova, metali na sebe vojnu opremu, stezali opasače, grupisali se brzo.

— Hoćemo li preko sada? — pitao se Branko, a nešto se u njemu gibalo kao živo i penjalo mu se do grla. Nije znao da li se to raduje ili se možda i plaši nečeg sudbinskog i nedokučnog. No bio je ipak radostan što se već jednom kreću odavde; nije hteo da misli na ono što ga sada očekuje. Pa najzad, niko od njih nije znao, baš kao ni on, kakva ih sudbina čeka.

Čete se postrojile u red na raskopanoj ulici i čekale zapovest za kretanje. Rov, visok gotovo kao i ljudi, zaklanjao im Savu i susednu obalu. Vetar je razgonio po kaldrmisanoj ulici male talase vode isterujući je iz kamenih lokava i činilo se kao da na čas zalepršaju neka mala jedra i odmah zatim nestanu.

Ogolelo drveće žalosno ih je gledalo njišući svoje pocrnele i suhe grane, kroz koje je vetar pevao svoju večnu pesmu, zaletao se nekud u nepoznate daljine. oblaci su se činili kao zgrušane mase metala, gotovo nepomični i teški.

Monotono je sipala kiša i slivala se niz železne šlemove i siva odela, kvaseći ih sve više. Vojnici su čekali strpljivo na pokret u neizvesnosti kuda će.

Oficir, jedan Mađar crvenih obraza, zapovedio je tada:

— Četo, napred, marš!

Pošli su. Jednoliki bat koraka ozvanjao je mirnom i pustom ulicom kao poslednji pozdrav gradu u kome su proveli nekoliko meseci. Išli su tek desetak minuta i oficir je opet viknuo:

— Četo, stoj!

Bili su na cilju. Sava je bila prekrivena mnogim velikim čamcima punim vojnika. Čamci su iskrcavali na protivnoj strani vojnike i vraćali se opet da prime druge. Bilo je izvanredno živo. Konji, nenaučeni na vodu, njiskali su i neki su iskočili u vodu, odakle su im virile samo glave, dok su se naprezali da isplivaju. Ali nije bilo lako, jer je voda bila brza i nosila ih je daleko. Preko, na obali, bilo je sve više vojnika. Sive uniforme redale se jedna do druge besprekidno, i izgledalo je kao da se na ogromnom platnu redaju sive mrlje. Posle je sav vidik na obali bio ispunjen tim sivim malim ljudima što se neprestano kretali.

U selu, velikom tek oko pedesetak kuća, nije bilo nikoga. Nijedna puška nije ispaljena na njih; nigde se nije opažao ni jedan znak života. Samo što su videli dve tri mačke kako se otimaju o nešto.

Nisu se tu dugo zadržavali. Naređen je odmah pokret. Hitalo se za neprijateljem koji je odstupao. Prošli su kroz pusto selo i izbili posle nekoliko časaka na poljanu.

Sada, dok su prolazili seoskim putem između visokih kukuruza, nebo se vedrilo i jedan sunčev osmejak zasvetlio je radosno, i bezbrižno sišao na dugu povorku ljudi i pomilovao jedre i visoke kukuruze. Na mah je sve drukčije sinulo i obradovalo se nečem neznanom.

Branko je pomislio:

— Dakle, sad smo u Srbiji. Čuo sam da su hrabri vojnici i znam njihovu krv. O, Bože, šta li će nas zadesiti ovde? Kad ćemo se prvi put sukobiti?

Bili su nadomak drugom selu. Videle su se kuće gotovo sakrivene u zelenilu. Crkveni toranj visoko se izdizao nad ostalim kućama i kao neki stražar, ćutljiv i nepomičan, pazio na one što se približuju.

— Dum... dum...!

Iznenadno su zagrmeli topovi. Došlo je kao podzemna grmljavina. Činilo se da nešto u utrobi zemlje trese i da od toga drhti i zemlja i zrak. Strahobno nešto i nesvatljivo, kao džinovski trzaj i potmuli krik izbilo je, a srca je obvio crni plašt strepnje od nepoznatog i nedohvatnog.

Zrak se uzbibao, sinulo je nešto i fijuknulo oštro i zloslutno. Vojnici se povili od nenadnog straha. Nekoliko granata je palo u prve redove. Vojnici su padali, pogođeni iznenadno, dohvaćeni smrću kad nisu ni mislili na nju. Drugi su ustuknuli preplašeni. Ranjeni su jezivo jaukali, proklinjući sudbinu.

Za čas je put bio posut krvlju koja se mešala sa blatom i bojila ga crveno Bilo je strašno pogledati otkinute delove i mrtve ljude koji su ležali kao da ljube zemlju, a u očima im bilo nešto prazno, staklasto, ledeno.

Na ovaj neočekivani prepad došao je nalog, da se povuku u kukuruze. S druge strane počela je tući artiljerija kao pomoć.

Bitka se počinjala.

Vojska se polako primicala selu zaklonjena jednim brežuljkom. Zrak su prosecali topovski i puščani meci.

Najednom je bilo vrućina.

Mitraljezi su groktali kao da neko okreće neke čekrke. Puške su praštale bez prestanka.

Došla je zapovest:

— Na juriš!

I odjednom se čitava masa ljudi, dotle povijenih i prignutih zemlji, ispravila i pojurila na selo u ludom trku, teška hoda, da je tupo ozvanjala zemlja pod tim koracima.

Branko je pomislio trčeći:

— Sada ću sigurno poginuti. Doći će čas. I treba da potuku svu ovu gadiju.

Navalilo mu se nešto teško u dušu i tištalo ga neizdržljivo. Došlo mu da baci i pušku i da strese sve sa sebe, pa da vikne ovima ovde:

— Ne ću ja protiv svoje braće!

I tada, najednom ga ozarila jedna misao. Kao svetao zrak ona mu razgalila dušu. Osetio se lakši. Gotovo glasno je rekao:

— To treba da radim!

Ali šta je to bilo? Oni su trčali, a niko nije pucao na njih. Ujurili su u selo. Nije bilo nikoga. Videli su se ipak tragovi da je tu još prije kratkog vremena vladao život. U kućama su bile isprevrtane stvari u neredu, koji se mogao videti kroz širom otvorena vrata. Po dvorištima se videla preplašena živad.

Naskoro posle ulaza u selo, predstraže, poslane kao izvidnice za beguncima, dovele su prve zarobljenike: nekoliko preplašenih starica i nemoćnih staraca, belih kosa, nesigurna hoda. Vojnici se smejali terajući ih pred sobom i govorili im ružne reči.

Branku se na to smučilo i uskipelo je u njemu, ali je bio svestan da ne može ništa pomoći, ako ne će i sam da nastrada. Sad ga je održavala jedna pomisao čije značenje mu davalo podstreka da podnese sve do onog časa.

Vojnicima je rečeno da se mogu veseliti u slavu održane pobede (nisu ni videli nigde neprijatelja! — pomislio je Branko) i da potraže ne će li se naći nešto u ostavljenim kućama.

Gonjen nekim prirodnim nagonom i Branko je ušao u jednu kuću, već prema kraju sela. Bila je mala i neugledna, niska kućica, uvučena u malu gradinu i ispucanih, neolepljenih zidova. Kroz sasvim male prozore u sobi koja je morala zauzimati veći deo kuće, videlo se siromaštvo.

Branko otvori vrata i uđe u želji da se malo odmori.

Jedan jauk i jedan prigušeni krik dočekaše ga.

On se trže iznenađen.

Mislio je da u kući nema nikoga. Pogleda.

U uglu siromašne sobe ležala je na jednoj vrlo širokoj postelji žena starijih godina, očevidno bolesna,, prozračna i žuta lica, bolesno crvenih jagodica. Do nje na stolici sedela je devojka u dobi od 18—19 godina sa licem zagnjurenim u jastuke. Telo joj je drhtalo kao da plače.

Bolesnica je teško protepala:

— U ime božje,, nemoite, braćo... ostavite nas... smilujte se... imajte Boga ...

Branko je stajao unezveren, nepomičan, bez reči. Nije očekivao ovakav prizor.

Toplim glasom i brzo, on reče:

— Ne bojte se. Ja sam vaš brat. Govorim kao i vi. Ne ću vam ništa učiniti. Ja sam iz Srema.

Devojka je na to digla glavu i pogledala ga:

— Ah, za Boga miloga, pomozite nam ! — rekla je slomljena glasa, gotovo grcajući od očajanja.

— Ali kako?

— Ne znam, molim vas...

— Pa zašto ste ostali ovde? Ima li još koga u selu?

— Ne znam... morala sam ostati. Majka mi je bolesna i nismo imali vremena da se spremimo.

— Eh, to je zlo.

— Ah, ah, samo da nam je da uteknemo, da budemo s našima.

— Pa šta ćete sad? Ovako ne možete ostati.

— Znam, naši će se vratiti. Samo da dođe noć. Ne ćete se vi dugo ovde zadržati — govorila je bolesnica nekim čudnim glasom, kao da ne govori njima, zagledana u strop.

Branko se trgao:

— Ama je li istina? Ima li štogod vojske tu? Hoće li se vraćati sigurno?

— Hoće — rekla je uverljivo bolesnica.

— Eh, onda, onda, braćo moja, ja ću da prebegnem vama, braći svojoj rođenoj! — kliknuo je živo Branko i namah se trgao, da li ga možda ko ne čuje.

Osećao je u sebi plahovitu i brzu krv starih osvetnika, krv koja ga neodoljivo vukla da ostavi ovu neljubljenu vojsku i tuđinske gospodare i pređe onima za kojima je već od malenih nogu žudeo.

Sad je dolazio željeni čas.

Hrabrosti mu ne će ponestati.

Sabrao se i rekao devojci:

— Čekajte me ovde. Ja ću se brzo vratiti.

— Brzo, brzo — molila je prestrašeno devojka.

— Evo me odmah.

— Ah, Bože, požurite.

Otišao je.

One su čekale u nestrpljenju, imajući jednu duboku nadu i poverenje u tog nepoznatog čoveka.

— Sam ga je Bog poslao — rekla je bolesnica.

— Jao, mila majko, jadna majo, šta li će biti s nama? — zakukala je opet devojka i ne mogući odoleti, briznula u grčevit plač.

— Nemoj plakati Anka — tešila je mati — Bog će nam pomoći. Uzdaj se u njega.

Milovala je po uplakanom licu svojom slabom i prozračnom rukom i Anki se činilo kao da svaki dodir te nemoćne i blede ruke odnosi po deo bola i tupog očajanja koje je beše obuzelo.

Osetila se malo slobodnijom i uzdahnula:

— Bože... pomozi nam... da naši pobede i da se vrati... onaj mladić... naš spasitelj.

— Da, da, spasitelj — tiho je šaptala bolesnica.

Nisu dugo čekale.

Branko se vratio vedar, gotovo veseo, lica ozarena nekom unutrašnjom svetlošću čije zračenje je bilo vidno u plamenu očiju i drhtaju glasa.

— Gotovo je. Borba počinje — rekao je glasom punim utehe.

— Bože, Bože, — šaptala je bolesnica.

— To će biti naš spas!

— I moj — dodao je Branko. — Ja ću s vama braći svojoj. Zajedno ćemo ih ovde dočekati, govorio je s radosnim osmejkom.

Prasak pušaka, isprva redak ,a posle sve žešći i žešći, popratio je njegove reči.

U selu se čula vika i vojnici su trčali užurbano nekuda.

Prasak je postajao sve zaglušniji i bliži.

Činilo se da se biju tu, odmah tu, u ulici, pored kuće. Čuo se jasno svaki pucanj, rezak, kratak, oštar.

— Sad možda misle gde sam — pomislio je Branko i osetio radost što se ne će više vratiti tamo.

— A ako ne pobede Srbijanci? — odjednom ga nešto steglo u grlu i zamračilo pogled.

No borba je već jenjavala i gubila se na drugoj strani sela. To su sigurno Austrijanci, pobeđeni, napuštali selo.

— Naši pobeduju — objavio je s nekim neskrivenim ponosom ženama.

— Hvala ti, Bože!

Obe su ga zahvalno pogledale.

Branko je skinuo kapu i seo na trošnu stolicu.

Tek sad je pažljivije pogledao devojku. Iznenadila ga njena lepota. Na licu, malo preplanulom od vetra i sunca, izbijala je prekrasna rumen i širila se na jagodicama kao crvene, sveže, ruže. Duboke i crne oči bile su kao zagrljene finim obrvama i dugim trepavicama.

Anka je ustala da donese nešto bolesnici i Branko je s udivljenjem gledao njenu visoku figuru, otmenu u svojoj prirodnosti.

Osetivši njegov pogled na sebi i ona je pogledala Branka Mitrovića.

Bio je stasit mladić, plav i otvorena, dobroćudna lika, grgurave kose.

— Hvala vam — rekla je Anka i pružila mu ruku.

On je prihvatio i stisnuvši je, duboko se zagledao u te oči koje su ga tako prisno i otvoreno gledale.

Ulicom se približavala četa vojnika i kroz prozor videle su se sure šajkače na njihovim glavama.

— Evo ih! — viknuo je Branko i osetio besprimeran kliktaj radosti u sebi, kliktaj sreće i oduševljenja.

— Evo ih! — ponovio je Branko sa zanosom, a u srcu je nešto pevalo, pevalo, kliktalo pesmu mladosti,

sreće i novog života koji je sad nastajao. Napolju se smešilo sunce, a u grudima se širila svetlost novog obasjanja... širila se kao dah mirisnog proleća na rascvetanim poljima njegova Srema i kao blistava pesma u noćima punim srebrne mesečine i treptavog zvezdanog đerdana...

To je, odista, bio njegov čas.

*

Predveče, kad mirna ravnica sremska počne da tone u suton i nad Fruškom gorom još jednom zasvetli sunce, s polja se vraćaju umorni radnici uz pesmu zvonku i radosnu. Tada kod kuće Anka dočekuje svog muža Branka Mitrovića da se vrati s rada. Obojima je u očima blistavilo i svetli se jedno saznanje o radosti i lepoti života, pored koga zaboravljaju na sve proživljene nevolje i osećaju se zadovoljni, puni neuzdržane sreće.

Anka dočeka muža obično sa rečima:

— Jesi li umoran?

— P i jesam da vidiš — odgovara on vedro.

— Eno, večera ti je na stolu.

— Šta ima?

— Bit ćeš zadovoljan.

— Otkud ti to znaš?

— Znam.

— Baš znaš?

— Znam!

— E, videt ćemo, ali ako ne budem, onda se čuvaj.

— Ne bojim se ja tebe.

— Ne bojiš?

— Ne!

— Ali je bilo vremena i kad si se bojala.

— Kada?

— Sećaš se onog dana kad sam kao austrijski vojnik ušao k tebi u kuću. Ti si onda...

I gotovo se radosno opomenu toga dana koji ih je toliko zbližio i usrećio.

Boško Novaković

LUKIJANOV „TIMON“ ILI „MRZISVIJET“

Timon je historijsko lice. Živio je u drugoj polovici 5. vijeka pr. Is. za peloponeskoga rata. Komički su mu se pjesnici rugali. U Frinihovu »Samoživcu« veli samoživac:

Kao Timon živim ja,
Bez žene, roba; nepriazan, nazlobrz,
Bez smijeha, razgovora, — sebe samo znam.

T i m o n: Zeuse prijateljski, gostinski, zadrugarski, kućni, munjobijo, čuvaru zakletve, oblačniče, gromovniče i, ako te još drukčije kako zovu munjeni pjesnici, pogotovu kad su u neprilici zbog stiha — ta onda im postaješ mnogoimeni i podupireš ono stiha, što se ruši, i zatrpavaš pukotinu ritma, — gdje ti je sada trijes munje, urnebes groma pa žarka, blistava, strašna strijela? Sve su to — pokazalo se već — trice, prosto dim pjesnički do onoga šuma riječi. A ono opjevano, dalekometno i spremno oružje nekako je dokraja zatrnulo i ohladnjelo, te u njega nema ma ni sitne iskrice bijesa za krivce. Gdjetko, spravan kleti se krivo, prije će se prepasti od napo ugasla stijenja nego od plamena svesilne strijele. Njemu se čini, kao da nad njim mašeš nekakvim utrnulim ugarkom, te se ne boji žara ni dima od njega, nego drži, da će mu sva ozljeda biti samo to, što će se napuniti čađa. Zato ti je i Salmonej smio pod nos grmjeti, a baš mu se i vjerovalo, kad se gradio čovjekom vatrenim protiv tako hladna bijesa Zeusova.[1]) Kako i ne bi, kad spavaš kao od benđeluka? Ta ti ne čuješ krivokletnika niti vidiš nepravednika, — krmeljiv si i kratkovid za ono, što se događa, a uši ti ogluhnule kao u omatorila. Dok si još bio mlad, žestok i nagao u bijesu, štošta si radio nepravednima i silovitima i onda nijesi nikad s njima živio u miru, nego je vazda kruto zaposlena bla strijela, tresla se egida[2]), pucao grom, i munja bez prestanka udarala kao na juriš. Potresi — da govorim s tobom krupno — tresli poput sita, snijeg gruhao gomilama, tuča padala kao greda, kiše bile plahe i silne, svaka kap rijeka. Zato je za Deukaliona[3]) u tinji čas nastao toliki prolom brodova, te se, pošto je sve poklopila voda, jedva spasla jedna ladica, — pristala na Likoreju i očuvala zeru sjemena ljudskoga za potomstvo, za veću rđu. Stoga dobivaš od njih doličnu plaću za svoju nebrigu, — niti ti tko više žrtvuje niti te vjenča, već ako onako uzgred na olimpijskim igrama, pa i taj baš ne misli, da vrši dužnost, nego daje po nekom starom običaju. Pa skidoše te, najjači bože, s časti i gotovo te grade Kronom.[4]) Ne ću da pominjem, koliko su ti puta već oplijenili hram, — na tebe su samoga u Olimpiji stavili ruku, a ti, onaj višnji gromovnik, ne usudi se navrkati pasa ni pozvati susjeda, da poteku u pomoć i pohvataju ih, dok su se još spremali na bijeg, nego si ti, ona jaka Gigantomora i Titanokrota, sjedio, a oni ti unaokolo šišali uvojke,[5]) ma da si u desnici držao strijelu od deset lakata! Kada će dakle, čudače, svijet da prestane to s takvim prezirom odnemarivati? Kada li ćeš kazniti toliku nepravdu? Koliko Faetonata ili Deukaliona treba za tako beskrajnu obijest ljudsku?[6]) Ta, da mimoiđem opće nevolje, svoju ću da iznesem. Tolike sam Atenjane visoko podigao, od najveće sirotinje stvorio bogatune i svima potrebnima pomogao, što više, — na dobročinstva prijateljima rasuo svoje cijelo bogatstvo, a kad sam zbog toga osiromašio, više me i ne poznaju niti me gledaju, a prije savijali preda mnom grbaču, klanjali se i na mig slušali. Pa ako gdje koga od njih i putem sretnem, prolazi kao mimo kakav grob ni stup davnoga pokojnika, što se od duga vremena natraške izvalio, pa i ne svrne okom onamo, a drugi već izdaleka, kad me spaze, skreću drugim putem, — misle, da će vidjeti avet, strašilo, a bio sam im donedavna spasitelj i dobročinac. Tako od nevolje krenuh evo kraju na kraj, navukoh kožuh pa radim zemlju za nadnicu od četiri pare i mudrujem u samoći, uz budak. Ovdje, mislim,

[1]) Salmonej, kralj u Elidi, nasljedovao je grmljavinu i tražio od naroda, da ga drži za Zeusa. Zeus ga ošine munjom i baci u Tartar.

[2]) Zeusov štit. — [3]) Za općega potopa spasli su se po grčkoj priči samo Deukalion i Pira. Lađa im se ustavila na Parnasu, na glavici Likoriju. [4]) T. j. drže te svrgutim. Hrono je otac Zeusov. Svrgao ga je Zeus.

[5]) Kip Zeusov u Olimpiji, imao je kosu i bradu od zlata, a tijelo, koliko ga nije pokrivala haljina, od bjelokosti. — [6]) Faeton namoli oca Apolona, te mu on preda kola i konje, da nebom poveze sunce. Konji uteku, primaknu se zemlji, i ona plane. Zeus nato ubije strijelom Faetonta.

imat ću bar tu korist, što ne ću više ugledati mnogoga, koji je mimo svoju zaslugu sretan, jer je to najgorče. Deder, sine Kronov i Rejin, stresi već jednom od sebe taj duboki i tvrdi san — ta spavas dulje od Epimenida[7]) — pa užezi opet strijelu ili iz Etne napalj i silno raspiri žar munje pa pokaži neku srdžbu Zeusa muževnoga i mladenačkog, ako nije istina, što Krećani pričaju o tebi i onome grobu ondje.[8])

Z e u s: Hermo, tko se to razvikao u Atici, u kraju podno Himeta, sav prljav, čupav, u kožu odjet? A kopa, mislim, sagnut, — čovjek je lajav i drzak. Bit će zacijelo filozof, jer inače ne bi lanuo tako bezbožnih riječi protiv nas.

H e r m o: Što veliš, oče? Ne poznaš Timona, sina Ehekratidova, Kolićanina? To je onaj, koji nas je mnogo puta počastio savršenim žrtvama, onaj nedavni gavan, u koga smo znali sjajno slaviti tvoju slavu.

Z e u s: Uh, izmjene! Onaj lijepi, onaj bogati, oko koga se jatili onoliki prijatelji? Što mu se desilo, te je takav? Čupav jadan, kopač i težak, kako se čini, a zamahuje onako teškim budakom.

H e r m o: Moglo bi se reći, poštenje ga je zatrlo pa čovjekoljublje i milosrđe prema svakome potrebnomu, ali uistinu bezumlje pa dobroćudnost i loš izbor prijatelja. Nije vidio, da ugađa gavranima i vucima. Trgali su zlosretniku jetra toliki jastrebovi, a držao ih za prijatelje i drugove. Od same dobrote prema njemu oni se radovali žderanju! A kad dokraja ogolili i oglodali kosti pa ono mozga, ako ga je bilo u njima, isisali, i to vrlo pomno, odoše i njega ostaviše suha s korijenom podsječenim. I ne poznaju ga više niti ga gledaju — pa otkle? — a red bi bio na njima, da ga pomažu i za nj prinose. Zato je kao kopač u kožunu, kako vidiš, od stida ostavio grad i za nadnicu radi zemlju, pun jeda zbog nesreće, jer oni, što su po njemu obogatili, najvećim prezirom prolaze pokraj njega pa ne znaju mu ni imena, da li se Timon zove.

Z e u s: Ali ne valja toga čovjeka pustiti s vida ni odnemariti — s pravom se u nesreći ljuti, — jer inače ćemo raditi isto, kao one proklete udvorice, ako smetnemo s uma njegova onolika tusta bikovlja i kozja stegna, što ih je nama spalio na žrtvenicima. Još mi je u nosu njihov miris! Ali od silnoga posla i silne galame krivokletnika, nasilnika i otimača pa još i zbog straha od lupeža, što plijene hramove — sila ih ima, i teško ih se čuvati, e ne daju nam ni časka, da pridrijemamo, — već davno nijesam ni zagledao u Atiku, pogotovu otkad je ondje izbila filozofija i nadmetanje riječima. Ta, dok se oni među sobom prepiru i viču, ne mogu ni čuti molitava. Moram da začepim uši i sjedim, ili će da me satru, čavrljajući bez prekida velikim glasom o nekakvoj vrlini, o bestjelesnome,[9]) prosto o tricama i kučinama. Zato se i desilo, da sam toga čovjeka odnemario, a nije nam bio rđav. Ali uzmi, Hermo, Pluta[10] pa brže bolje otidi k njemu! A Pluto neka povede sa sobom Blago, pa neka oboje ostanu u Timona i ne odu onako lako, makar ih u poštenju opet svom silom gonio iz kuće! O udvoricama onim i o nezahvalnosti, što su je pokazali prema njemu, još ću poslije razmisliti, i oni će platiti, kad strijelu popravim. Slomile se i otupjele dvije zrake, i to najveće, kad sam se njome onomadne odviše revno bacio na sofista Anaksagoru, koji je gledao da uvjeri svoje učenike, kako nas bogova uopće nema. Ali njega pronaših — zakrili ga rukom Periklo, —[11]) a strijela udari u hram Dioskurâ, spali ga, ali se malo ne razbi sama o kamenu. No međutim bit će za njih i ovo dovoljna kazna, kad vide Timona, gdje pliva u bogatstvu.

H e r m o: Koristilo je galamiti, dodijavati i biti bezobraznu. To ne pomaže samo odvjetnicima, nego i onomu, tko moli. Bar gle, sad na će od najvećega siromaha postati bogatašem Timon, jer je vikom i slobodom svoje molitve svratio na se Zeusovu pozornost. A da je mukom mučao i sagnut kopao, još bi odnemaren kopao.

P l u t o: Ali ja, Zeuse, ne mogu k njemu.

Z e u s: Zašto, dobri Pluto, pa još na moju zapovijed?

P l u t o: Jer, Zeusa mi, obijesno je sa mnom postupao, nosio me napolje i kidao u mnogo komada, a bio sam mu po ocu prijatelj. I samo što me nije vilama tjerao iz kuće, da, kao oni, što tresu žeru iz ruku! Pa da opet odem, da me preda muktožderima, udvoricama i milosnicama? Zeuse, šalji me onima, koji će osjetiti dar i za nj mariti i koji me štuju i žude! A ti tukani neka traju u bijedi, što je vole nego nas, pa neka uzmu od nje kožun i budak! Bili jadni zadovoljni s četiri pare na dan, kad su nehajno odbacili dar od deset talenata![12])

Z e u s: Ništa tako ne će više uraditi Timon. Ta budak ga je naučio pameti, već ako je sasvim tup i ne vidi, da mjesto siromaštva valja tebe birati. Ali opet mi se čini, da je tebi teško povoljiti. Ti sada kriviš Timona, jer ti je širom otvorio vrata i pustio te, da slobodno šećeš, a nije te zatvarao ni zavidno čuvao. A drugda si se nasuprot ljutio i govorio, da si u bogatih u zatvoru za zasunkom, pod ključem, pod pečatom, te ne možeš ni da proviriš na svijetlo. To si se meni bar tužio govoreći, da se gušiš u crnom mraku. I zato si se nama činio blijed i pun brige, — zgrčio si od navike prste, kao da računaš, i prijetio, da ćeš im pobjeći, ako uhvatiš priliku. Uopće ti se to činilo strašno, strahota nad strahotom, da poput Danaje u mjedenim ili gvozdenim odajama djevuješ,[13]) a uzgajaju te strogi i zlopaki pratioci, Kamata i Račun. Čudnovato, kazivao si, rade oni, koji te preko mjere vole, — prosto im je uživati a ne usuđuju se. Ne koriste se na miru predmetom svoje ljubavi, premda su gospodari, nego ga budni čuvaju, zure u pečat i zasunku, ne trenuvši okom; drže da nije dovoljan užitak, što mogu sami uživati, nego ni s kim ne dijele užitka, baš kao što pas kod jasala niti sam ždere zobi niti je daje gladnu konju. Pa još si se i smijao njihovoj štednji, čuvanju i — a to je najčudnije — onoj zavisti prema sebi, a ne znaju, da će prokleti rob ili putonogi upravnik[15]) kradom unići, bestidno se ponijeti prema tebi i svoga

---

[7]) Epimenid, vrač i pjesnik kretski, legao je u pećinu, kaže se, i spavao preko 40 godina.

[8]) Pričali su, da je Zeus sahranjen kod grada Knosa.

[9]) Misli Sokratovu nauku o vrlini i atome Demokritove.

[10]) Bog bogatstva.

[11]) Anaksagoru su u Ateni tužili zbog bezboštva, ali ga je spasao ugled Periklov.

[12]) Talenat danas otprilike 587.000 Din.

[13]) Akrisije, kralj argivski, u strahu, da će poginuti od unuka, zatvori kćer Danaju u mjedenu kulu. — [14]) Kamatom i računom raste bogatstvo; oni su bogatstvu ono, što je rob pratilac (pedagog) djetetu.

[15]) Ima još tragove od puta, negva, na nozi, t. j. bio je nedavno rob. — [16]) Od škrtosti ima na žišku sasvim malen stijenjak, kojemu ne treba mnogo ulja.

zlosretnoga i neljubljenog gospodara pustiti, neka uz nekakav slabi žižak s malom rupicom i suhim stijenjkom bdi nad kamatama.[16]) Pa kako to nije nepravedno prije žaliti se na ono, a sada se obrnuto tužiti na Timona?

P l u t o: Ali ako uzmeš tražiti istinu, vidjet ćeš, da jedno i drugo činim s razlogom. Jer Timonova beskrajna bezbrižnost — s pravom se može činiti — jest nehaj, neodanost prema meni, a one opet, koji su me zatvorena iza vrata i u mraku čuvali i gledali, da im odebljam, ugojim se i preko mjere otežam, pa niti se sami takli mene niti me vodili na svijetlo, da me ne bi tko ma samo uočio, — njih sam držao za bezumnike i objesnike, jer su dali, da ni kriv ni dužan truhnem u onolikim okovima, a nijesu znali, da će domala seliti i ostaviti me nekome drugomu sretniku. Ne hvalim dakle ni one, a ni ove odviše lakomislene prema meni, nego ljude, koji će — a to je najbolje — u tome držati mjeru, te niti se sasvim uspregnuti niti dokraja popustiti. To se ljutim, što me neki bez poštovanja nogom udaraju, žderu, sipaju, a neki opet sapinju kao žigosana roba bjegunca.

Z e u s: Što se ljutiš na njih? Ta oboji trpe dovoljnu kaznu: jedni poput Tantala žedni, ne okvasivši suha grla, samo zinuli za zlatom, a drugima, kao ono Fineju iz grkljana trgaju hranu Harpije.[17]) Ali idi, — naći ćeš Timona kud i kamo pametnijega!

P l u t o: Pa hoće li on jednom prestati da kao iz košare, pune rupica, žurno grabi, prije nego uopće navrim?[18]) Zar će da preteče naviranje, kako ne bih bujicom provalio i poplavio ga? Stoga, čini mi se, nosit ću u sud Danajidâ i uzalud sipati; jer posuda ne drži, već prije nego navri, gotovo će se izliti ono, što dovire.[19]) Toliko je na sudu rupa za odviranje šira i izlaz bez zapreke!

Z e u s: Doista, ako se ne začepi ta rupa, koja je samo za jedamput bila otvorena, lako će on, ako domala istečeš, naći opet kožun i budak na dnu suda. Al' hajd'te već jednom i učinite ga bogata! A ti, Hermo, na povratku imaj na pameti, da nam dovedeš Kiklope iz Etne, neka nam strijelu nabruse i prirede, jer već trebamo naoštrenu!

H e r m o: Krenimo, Pluto! Što je? Hramlješ? Zar mi se, plemeniti brate, oku otelo, da nijesi samo slijep nego i hrom?

P l u t o: Ne uvijek, Hermo! Nego kad idem kome na zapovijed Zeusovu, nekako sam spor i na obje noge hrom, te jedva stignem do cilja, te katkad već ostari onaj, koji čeka. A kad treba da odem od koga, vidjet ćeš me krilata, — kud i kamo brži sam od sna. Čim padne uže.[20]) a mene već oglašuju pobjednikom, — preletim trkalište, da katkad i ne opaze gledaoci.

H e r m o: Ne govoriš istine. Ja bar mogao bih da ti navedem silu ljudi, koji jučer nijesu imali ni pare, da kupe sebi konopac,[21]) a mahom danas su bogati, u sjaju se voze na bijelcima, a nijesu nikad imali ni magarca; u skerletu, sa zlatnim prstenjem na ruci obilaze, — ni sami, mislim, ne vjeruju, nije li im bogatstvo san.

P l u t o: To je drugo, Hermo! Onda ne hodim svojim nogama, i ne šalje me k njima Zeus nego Pluton, jer je i on blagodatnik i obilno darivalo, — to pokazuje baš i svojim imenom.[22]) Pa kad se moram preseliti od jednoga k drugome, ture me u pločicu i pomno zapečate i kao kakav zavežljaj dignu i prenesu.[23]) I mrtvac leži na odru, negdje u kući, u mračnom kutu, povrh koljena starodavnim platnom pokrit, od parcova napadnut, a mene oni, koji se nadaju, čekaju na trgu,[24]) — zinu kao mladi, kad dolijeće lasta, a oni cvrče. A kad se skine pečat, i nit prereže, i otvori pločica, i oglasi moj novi gospodar — da, neki rođak ili udvorica ili rob miljenik, — on me, tko je da je, pograbi s onom pločicom i trči glavom bez obzira. Zvao se Pirije ili Dromon ili Tibije, a sad se prekrsti u Megakla ili Megabiza ili Protarha.[25]) Ostavlja one, koji su zaludu zinuli. Zgledaju se i uistinu žale, — takva im je tuna mreži iz kuta umakla, a progutala nemalo meke![26]) A on neiskusan i lud, još protrnuo od negava, čovjek, koji je, ako prolaznik onako po slučaju zviznuo bičem, znao uperiti uho i mlinu se klanjao kao hramu svetih tajna,[27] — taj je sada, uvalivši se svom snagom u mene, nesnosan svakomu, koga sretne. Vrijeđa slobodne i mlati bičem robove, drugove svoje; kuša, smije li i sam tako što, dok ne zapadne u mrežu kakvoj dobroj dušici ili se uželi konja[28]) ili se preda udvoricama, koje se kunu, da je zaista ljepši od Nireja, rodom plemenitiji od Kekropa i Kodra,[29]) pametniji od Odiseja,bogatiji od šesnaest Kresa. I onda jadnik začas prospe ono, što se malo pomalo kupilo mnogom krivom zakletvom, otimačinom i lukavštinom.

H e r m o: To se negdje, kako veliš, doista događa. A kad sâm pješke ideš, kako, ovako slijep, nađeš put? Kako li prepoznaješ onoga, kome te šalje Zeus, jer drži, da je vrijedan bogatstva?

P l u t o: Misliš li da ga nađem? Zeusa mi, nipošto! Ta ne bih ostavio Aristida pa prišao Hiponiku i Kaliji i mnoštvu drugih Atenjana, koji ne vrijede ni probijene pare!

H e r m o: Pa što radiš, kad te pošlje?

P l u t o: Obilazim, lutam amo tamo, dok ne nabašem na koga. Tko se prvi na mene namjeri, odvede me k sebi i ima me, a klanja se tebi — Hermu za neočekivani dobitak.

H e r m o: Nije li nasamaren Zeus, kad misli, da po volji njegovoj bogatiš ljude, za koje drži da su zavrijedili bogatstvo?

P l u t o: I s punim pravom, dragi! On zna, da sam slijep, ali me opet šalje, da tražim nešta, što se teško nađe i čega je već davno nestalo s ovoga svijeta. Ni

---

[16]) Finei, kralj trački, ubio je svoju djecu drugoj ženi, maćusi, za volju. Zato su mu grabilice Harpije gladnu otimale jelo — [18]) U košaru kroz rupe navire blago, a Timon ga brzo iz nje grabi i želi, da ga iscrpe, prije nego drugo navri.

[19]) Kćeri argivskoga kralja Danaja, osim jedne, poubijale su svoje zaručnike. Za kaznu nose u podzemlju vodu u sud bez dna. — [20]) Konop pred izlazom trkača na trkalištu. Kad padne, poteku.

[21]) Da se objese. — [22]) Pluton, kao bog podzemlja, daje pokojnikovo blago baštinicima. Ime mu izvuči kao Plutu, bogu bogatstva [23]) Misli oporuku. Napiše se na drvenoj pločici, voskom prelitoj, zaklopi drugom, provuče žica kroz okvir i zapečati. — [24]) Oporuka se pohrani u kojega građanina, a otvara se pred svjedocima u kući ili javno na trgu.

[25]) Prvo su obična ropska imena, a drugo odlična građanska. — [26]) Misli darove, kojima su oni gledali da pridobiju pokojnika. — [27]) U mlinu su robovi radili za kaznu. Baštinik je, kao rob, bio ređen samo u tajne mlina. Mlin mu je što je drugima hram u Eleusinu. — [28]) Sporta. — [29]) Nirej je bio najljepši momak u grčkoj vojsci pod Trojom a Kekrop i Kodro su kraljevi atenski.

Linkej ne bi lako našao![30]) Tako je sakrito i sitno. Pa jer je malo dobrih, a sva sila zlih, te po gradovima zapremaju sve, ono lunjajući lakše nabašem na takve, i oni me u mrežu uhvate.

Hermo: Pa onda, kad ih ostaviš, kako bježiš lako, a ne znaš puta?

Pluto: Onda ti postajem nekako oštrovid i brzonog, ali samo za bijega.

Hermo: Još mi i ovo odgovori! Kako, recimo, slijep pa još blijed i teška hoda imaš toliko poštovača, te svi u te bleje, pa kad te dobiju, misle, da su sretni, a kad te izgube ne mogu da žive? Znam, da su te neki — nema ih malo — tako strasno voljeli, te su se mahom bacili u bezdano more i strmoglavili sa strmih vrleti, jer su držali, da ih prezireš, a nijesi ih uopće ni vidio. Ali i ti ćeš zaista, ako sebe iole poznaš, priznati, da luduju, kad su se pomamili za takvim draganom.

Pluto: Misliš li, da vide, kakav sam, — hrom pa slijep ili kaki sam inače?

Hermo: Ali kako to, Pluto, ako nijesu i sami svi slijepi?

Pluto: Nijesu, dragi, slijepi, nego ih neznanje i opsjena — to je sada sav svijet zaokupilo — zasjenjuju. A još sam i sâm, da ne budem sasvim ružan, uzeo nekakvu vrlo milu obrazinu, zlatom i dragim kamenjem iskićenu, pa navukao šare haljine i ovako ih sretam. A oni misle, da mi gledaju pravo lice; vole ljepotu i ginu, ako me ne dobiju. Jer ako bi me tko do gola skinuo i pokazao im, zacijelo bi sebe osudili, što su bili tako kratkovidni i voljeli nešta mrsko i odurno.

Hermo: Ali kako se onda, kad već imadu bogatstvo i sebi na lice stave obrazinu,[31]) još mogu varati, pa ako im ga tko otme, prije će gubiti glavu nego odbaciti obrazinu? Ta nije prilika, da još i sada, kad sve vide iznutra, ne znaju, da je ljepota samo naličena.

Pluto: I protiv toga, Hermo, pomaže mi mnogo štošta.

Hermo: Što to?

Pluto: Kad se tko na me namjeri pa otvori vrata i uvede me, krišom zajedno sa mnom ulazi taština, bezumnost, oholost, mekota, obijest, opsjena i drugo koješta bez broja. Sve to okupi mu dušu, i on se divi onome, što nije divno; poseže za onim, čemu bi mogao izbjeći, pa mene, oca svega onog zla, što mu je unišlo pod krov, u čudu gleda, opkoljena tom pratnjom. I prije će sve pretrpjeti nego srcu odoljeti i mene pustiti.

Hermo: Kako si, Pluto, gladak i klizav! Teško te držati, a lako se izmakneš, jer te čovjek nema gdje čvrsto popasti, nego se poput jegulje ili zmije kroz prste nekako omakneš. A Sirotinja je naprotiv ljepljiva, lako se hvata, porasle joj po čitavom tijelu nebrojene kuke; tko se primakne, odmah se zakači i ne može se lako otkinuti. Ali u čavrljanju ste nam sada nemala stvar.

Pluto: Kakva?

Hermo: Što nijesmo poveli Blago, a trebalo bi ga najviše.

Pluto: Ne boj se za to! Kad k vama gore polazim, vazda ga ostavljam pod zemljom. Naložim mu, da zaključa vrata i ostaje unutra, i da nikome ne otvara, ako ne čuje moga pokliča.

Hermo: Stupimo dakle već jednom na Atiku! Ti se drži za moj haljinac pa me slijedi, dok ne stignemo onamo na kraj!

Pluto: Dobro, Hermo, što me vodiš. Jer ako me ostaviš, brzo ću tumarajući pasti u ruke Hiperbolu ili Kleonu.[32]) Ali kakva to stoji lupa kao gvožđa o kamen?

Hermo: To Timon tu blizu kopa zemljicu planinsku i kamenitu. Jao, i Sirotinja je tu i onaj Trud pa Postojanost, Mudrost, Muževnost i ona sva rulja pod vlašću Glada, kud i kamo jača od tvoje tjelesne straže!

Pluto: Što se, Hermo, brže bolje ne uklonimo? Ta ništa ne ćemo opraviti u čovjeka, kad ga je okužila tolika vojska.

Hermo: Drukčije se svidje Zeusu. Ne budimo kukavice!

Sirotinja: Kamo, Argoubico, vodajući vodiš toga?[33])

Hermo: Eto Timonu nas posla Zeus.

Sirotinja: Sada šalje Pluta Timonu, kad ga onakva u bijedi primih od Raskoši pa predah ovima — Mudrosti i Trijeznosti — i učinih čovjeka valjana i mnogo vrijedna? Zar se dakle vama čini, da sam ja, Sirotinja, tako neznatna i slaba, te mi se može otimati ono jedino blago, što sam ga imala, a priredila ga naročito za krepostan život? Zar da ga opet uzme Pluto pa preda Obijesti i Taštini u ruke i učini onakva, kakav je bio, — mekoputna, nevaljala i bezumna — i da ga onda meni prepusti, kad već bude odrpina?

Hermo: Tako se, Sirotinjo, svidje Zeusu.

Sirotinja: Idem. A vi, Trude, Mudrosti i ostali, hajd'te za mnom! A taj će doskora znati, koga gubi, — dobru saradnicu i najbolju učiteljicu. U njezinu mu je društvu bilo tijelo uvijek zdravo, a pamet jaka; živio je životom muževnim, uzdao se u se i većinu toga držao za suvišno i neprirodno, kao što i jest.

Hermo: Odoše, a mi pridimo njemu!

Timon: Tko ste, prokleti? Što želite, te dođoste amo, da dosađujete čovjeku radniku, težaku? Ali ne ćete veselo odavde! Svi ste lopovi! Ja ću vas ovčas grudama i kamenjem! Smrvit ću vas!

Hermo: Nemoj, Timone! Ta ne ćeš ljude, ja sam Hermo, a to je Pluto! Posla nas Zeus, — čuo tvoje molitve. Stoga s dobrom srećom primi bogatstvo! Okani se muke i truda!

Timon: Pa i vi, ako i jeste, kako velite, bozi, sad ćete jauknuti! Na sve mrzim, i na ljude i na bogove, a toga slijepca — tko je, da je — budakom ću da smlavim!

Pluto: Hajd'mo, Hermo, tako ti Zeusa! Taj se čovjek, čini mi se, preko mjere žesti, — straŉ me, odoh, a postradah.

Hermo: Timone, ne benavi! Prođi se jeda i žestine pa pruži ruke i primaj dobru sreću. Budi opet bogat i prva ličnost u Ateni! Preziri one nezahvalnike i sam za se budi sretan!

Timon: Ne trebam vas! Ne dosađujte mi! Meni je budak dovoljno blago. Uostalom najsretniji sam, kad mi nitko ne prilazi.

Hermo: Prijane, tako li se odbi od ljudi?

Tu riječ nemilu, tvrdu da, Zeusu ponesem i javim?

Da, s pravom mrziš na ljude, kad tolike strahote prepati od njih, ali nikako na bogove, gdje se oni ovako brinu za te.

---

[30]) Oštro vidi Argonaut.

[31]) Kriju drugima mane bogatstva.

[32]) Demagozi za peloponeskoga rata.

[33]) Ubio je stookoga diva Arga.

Timon: Pa tebi, Hermo, i Zeusu najljepša hvala na brizi, ali toga Pluta ne ću!

— Hermo: A zašto?

— Timon: Jer mi je on već otprije kriv nebrojenim nevoljama. Predao me je ulizicama, doveo lisce, potakao nenavist, izopačio me slastima i lastima, učinio me mrska, a najzad naglo pustio onako nevjernički i izdajnički. A dobra me Sirotinja naučila radu, družila se sa mnom iskreno i prostodušno, za muku mi pružala, što trebam. Učila me prezirati onu silesiju blagodati, u mene samoga postavila mi sve nade života i pokazala, kakvo je moje bogatstvo, što ga ne može oteti ni laskavac laskajući ni doušnik prijeteći ni narod razdražen ni skupština glasanjem ni tiranin zasjedom. Zato jak od rada ovu njivu marljivo obrađujem, — ne vidim nikakva zla, onoga u gradu, imam od budaka hrane dosta, koliko mi treba. Stoga, Hermo, bježʼ i vrati se s Plutom Zeusu! A ja bih bio zadovoljan, kad bih mogao učiniti, da ljudi, sve odraslo, cvili.

Hermo: Nipošto, dragi! Ta nijesu svi za cvil. Ali kani se toga djetinjeg prkosa pa primi Pluta! Ne valja odbijati dare Zeusove.

Pluto: Da se, Timone, opravdam pred tobom? Il' te ljuti riječ moja?

Timon: Govori, ali ne oteži! Nemoj ni s uvodom, kao oni prevrtljivi govornici! Trpjet ću te Hermu za volju, ako budeš kratak.

Pluto: Možda bi trebalo, da i dugo govorim, kad si me toliko obijedio. Ali opet gledaj, jesam li ti što, kako veliš, krivo uradio! Ja sam ti sâm pribavio sve one najveće ugodnosti: čast, prvo mjesto, vijence i ostalu raskoš; ugledan si, opjevan i tražen bio zbog mene. Pa ako ti se što nemilo desilo od udvorica, nijesam ti ja kriv, što više — to si ti meni krivo učinio, jer si me onako grdno dobacio ljudima, gadovima, koji su me hvalili, opsjenjivali i svakojako mi zasjedali. A najposlije, kažeš, izdao sam te. Naprotiv sâm bih se mogao na te potužiti, da si me ti na sve načine gonio i naglavce bacio iz kuće. Zato te je mjesto meka plašta tim kožunom zaodjela tvoja mnogo poštovana Sirotinja. Svjedokom mi je eto Hermo, kako sam molio Zeusa, da više ne idem k tebi, kad si se onako neprijatno ponio prema meni.

Hermo: Ali sada vidiš, Pluto, kakav je eto postao. Stoga bez straha boravi s njime. Ti kopaj dalje, a ti privedi pod budak Blago, — poslušat će te, kad vikneš.

Timon: Slušat valja, Hermo, i opet biti bogatu. Što bi i mogao čovjek, kad ga sile bogovi? No pazi, u što me zlosretnika guraš! Dosad sam sretno i presretno živio, a sada ću, ni kriv ni dužan, začas primiti toliko zlata i nakopati sebi tolike brige!

Hermo: Pokori se, Timone, meni za ljubav, ako ti je i teško i nesnosno! Neka puknu od zavisti one tvoje udvorice! A ja ću preko Etne prhnuti u nebo.

Pluto: On, čini se, ode. Sudim po udaranju krila. A ti ovdje čekaj! Idem, poslat ću ti gore Blago. Udaraj jače! (Zove Blago). Ti — tebe mislim, Gomilo zlata! — poslušaj eto Timona i predaj mu se u ruke! Kopaj, Timone! Duboko sijeci! A ja ću vas ostaviti.

Timon: Ded, budače, sada mi se razmaši i neumorno iz dubine na svijetlo zovi Blago! Zeuse, bože čuda, Hermo blagonošče, otkle ovoliko zlato! Je li to možda san? Strah me, naći ću, kad se prenem, ugalj. Alʼ zaista je zlato kovano, rumenkasto, teško, na pogled preslatko!

O zlato, dare za smrtnika najljepši![35])

Sjaš kao žarka vatra i noću i danju. Dodi, predrago i premilo! O Mida i Kreso i vi, zavjetni dari u Delfima, kako li nijeste ništa prema Timonu i Timonovu bogatstvu![36]) Njemu nije baš ni perzijski kralj ravan! Budače i predragi kožune, u redu je, da vas eto Panu tome posvetim.[37] A sam ću sada kupiti svu zemlju ovu na kraju, sagradit ću nad blagom malu kulu, dosta veliku za stan meni samcu i za grobnicu, kad umrem. A ovo neka je za me odluka i zakon odsada u životu: ni s kim ne družiti se, nikoga ne poznati, svakoga prezirati. Prijatelj ili gost ili drug ili žrtvenik Milosrđa neka su petljanija, sažaliti se na rasplakana ili pomoći potrebnu neka je bezakonje i zator običaja! Život mi bio samotan kao vucima, prijatelj mi bio jedan — Timon, ostali svi dušmani i zasjedači, a razgovor s kime od njih skvrna! Pa ako samo vidim koga, bio to dan nesretan! I uopće neka su oni za nas ama baš, što i kipovi kameni ili mjedeni, i ne primajmo poruka od njih niti se mirimo! Samoća neka je granica od njih! Pleme, bratstvo i općina pa sama otadžbina neka su puste i tričave riječi i revnost bezumnih ljudi! Bio samo Timon bogat i prezirao sve! Plivao u raskoši sam za se, bez laskanja i bljutavih hvala! Žrtvovao bozima i sam se častio! Bio sam sebi susjed, međaš, daleko od drugih! I samo jedamput — to budi odluka! — neka stisne ruku, i to sebi, kad mu je umrijeti, i sebi neka namjesti vijenac![38]) Mrzisvijet neka mu je ime najdraže, a crte značaja mrznovolja, naprasitost, pakost, žuč i zazor od ljudi! A opazim li koga, gdje gine u vatri i moli, da gasim, gasio smolom i uljem! Nanese li koga zimi bujica, a on pruži ruke i trgne moliti, da ga uhvatim, gurao ga ja i zaronio preko glave, da ne izroni više! Tako bih im vratio milo za drago. Taj je zakon predložio Timon Ehekratidov Kolićanin i dao odglasati u skupstini isti Timon. Neka je tako! To budi naša odluka, i junački ustrajmo u tome! Ali veoma bi mi bilo drago, da sav svijet to nekako sazna, da sam bogat i prebogat. To bi ih žderalo. Ali što je ono? Jao, brzinc! Odasvud evo trče zaprašeni i zaduhani! Ne znam, otkle nanjušili zlato! Da se popnem na tu hrid i njih gonim kamenjem, gađajući s višega mjesta? Ili ćemo tek toliko pogaziti zakon, te samo jedamput s njima govoriti, da ih prezrene još jače peče? To je, mislim, i bolje. Zato sada stanimo, dočekajmo ih! Ded da vidim, tko je ovo prvi? Mastibrada udvorica — onaj, što mi onomadne, kad sam molio ručak, pružio konopac, a u mene je mnogo puta ispraznio čitave sudove. Ali baš dobro, što je prvi stigao. Jauknut će prije no ostali.

Mastibrada: Nijesam li govorio, da Timona, dobra čovjeka, ne će odnemariti bogovi? Zdravo, Timone, prekrasni, predragi, vinski druže najbolji!

Timon: Zdravo i ti, Mastibrado, od svih jastrebova ždero najveća, a od ljudi prevrtljivče najgori!

---

[34]) Iz Homerove Ilijade.

[35]) Iz Euripidove Danaʼe. — [36]) Frigijski je kralj Mida počastio Bakha, i zato mu je ponudio bog, da poželi nešta. Mida zaželi, da se u zlato pretvori sve, čega se takne. Kad od zlata nije mogao jesti ni piti, reče mu bog, da će se riješiti nevolje, ako se okupa u Paktolu. Odonda poteče rijeka zlatom. — [37]) Misli kip Pana, boga, paše i stoke. Na kipove božje stavljali bi ljudi rado mile stvari i alat kad bi pustili svoj zanat.

[38]) Na samrti se čovjek oprašta i pruža ruku prijateljima. Na mrtva se meće vijenac.

Mastibrada: Ti si uvijek podrugljivac. Ali gdje je gozba? Došao sam ti s jednom novom pjesmom, tek iznesenim ditirambom.

Timon: Al' zapjevat će elegiju u silnom ganuću, uz pratnju ovoga budaka!

Mastibrada: Što je to? Udaraš, Timone! Zovem svjedoke. Heraklo! Ao, ao! Zovem te zbog ozljede na sud — na Areopag.

Timon: Al' budeš li još malo otezao, tužit ćeš me možebit zbog ubistva.

Mastibrada: Nipošto! Nego mi svakako iscijeli ozljedu, — naspi malo zlata! Taj lijek brzo ustavlja krv.

Timon: Još čekaš?

Mastibrada: Idem. A ti se ne ćeš veseliti, kad si se, onako čestit, tako izopačio!

Timon: A tko je onaj ćelavac, što dolazi? Milo, udvorica najbestidnija pod suncem! On je od mene dobio čitavo polje i za kćer prćiju, dva talenta, kao plaću za pohvalu, što me je, kad sam pjevao, on jedini, a svi šutjeli, obasuo hvalom. Zakleo se, da imam glas ljepši od labudova! Ali kad me je nedavno vidio bolesna, i ja mu prišao i molio ga, da mi pomogne, batinom me dobra duša počasti!

Milo. O bestidnosti! Sad poznajete Timona? Sad je Mastibrada prijatelj i vinski drug? Zato mu je pravo — tome nezahvalniku! A mi, davni znanci, drugovi iz mladih dana, zemljaci, znamo ipak mjeru, da se ne činimo nametljivcima. Zdravo, gospodaru! Čuvaj se tih gadova, udvorica, tih prijatelja samo za stolom, a inače su pravi pravcati gavranovi. Nije više vjerovati nikome od sadašnjih ljudi, — svi su nezahvalnici i rđe. A ja sam ti baš nosio talenat, da imaš za najpreče potrebe, ali sam putem, tu blizu, čuo, da si bogat, — imaš nekakvo neizmjerno bogatstvo. Zato sam došao, da te opomenem, ali ti si opet tako mudar, da ne ćeš trebati mojih savjeta, jer ti bi mogao i Nestoru svjetovati, što je od potrebe.[39])

Timon: Tako će biti, Milo! Ali priđi! I tebe ću ljubazno pozdraviti — budakom!

Milo: Ljudi, nezahvalnik mi razbi glavu, jer sam ga dobro svjetovao!

Timon: Gle, eto treći — govornik Pukorad dolazi s narodnom odlukom u desnici, a gradi se našim rođakom. Taj je iz moje kese šesnaest talenata u jednom danu platio gradu. Osudili ga i pritvorili, jer nije mogao dati. I ja sam se smilovao i riješio ga. A kad su ga onomadne izabrali, da u Erehtejevu srezu dijeli novce za slavu, i ja prišao i molio, što me ide, rekao je, da ne zna, jesam li građanin.[40])

Pukorad: Zdravo, Timone! Velika blagodati svoga roda, potporo Atene, obrano Helade! Davno te čeka sakupljeni narod i obadva vijeća.[41]) Ali prije čuj prijedlog što sam ga iznio za te: »Budući da Timon Ehekratidov, Kolićanin, čovjek nesamo dobar i valjan nego i mudar, kao nitko u Heladi, u sve vrijeme, bez prestanka, čini najveće dobro državi, a pobijedio šakanjem, rvanjem i trkom u Olimpiji u jednome danu na četiri konja i na dva ždrijepca —«

Timon: Ali ja nikad Olimpije ni vidio nijesam!

Pukorad: Pa što onda? Vidjet ćeš poslije. Bolje je, da je više toga. »Odlikovao se u boju za grad lane kod Aharne[42]) i pobio Peloponešana dva puka —«

Timon: Kako? Nijesam imao oružja, pa me i ne stavili u vojni popis!

Pukorad: Skromno govoriš o sebi, a mi bismo bili nezahvalni, kad se ne bismo toga opominjali. »Još je kao predlagač, savjetnik i vojvoda nemalo koristio državi. Za sve to neka se svidi vijeću i narodu i vrhovnom sudu i srezovima i općinama, napose i svima zajedno, da se Timon od zlata postavi pored Atene na Akropoli s munjom u desnici i sa zrakama na glavi, a on sam da se sa sedam vijenaca zlatnih ovjenča i da se to vjenčanje oglasi danas, na Dionisije, kod prikazivanja novih tragedija! Njemu za volju treba da se Dionisije proslave danas.[43]) To predlaže govornik Radopuk, kao rod, svojta i učenik njegov, — ta Timon je najbolji govornik i sve drugo, što te je volja.« To ti je prijedlog. A ja sam htio k tebi povesti i svoga sina, koga sam okrstio Timonom po tebi.

Timon: Kako, Radopuče? Ta nijesi se ni ženio, koliko bar mi znamo!

Radopuk: Pa ženit ću se, ako bog da, za godinu dana i imati dijete, a ono, što će se roditi — ma bit će muško, — zovem ga već sada Timon.

Timon: Ti, — ne znam, hoćeš li se više ženiti, kad te od mene shvati svaki udarac!

Radopuk: Ajme mene! Što je to? Timone, snuješ tiraniju, biješ slobodne, a sam nijesi čista krv slobodna ni građanin? Ali brzo će te stići kazna za druge grijehe pa i za to, što si zapalio Akropolu!

Timon: Ali, skote, Akropola ne planu! Očevidno objeđuješ.

Radopuk: A i bogat si, jer si provalio u državnu riznicu.

Timon: Onamo se nije provalilo! Ne vjeruje ti se ni tome.

Radopuk: Ta provalit će se poslije, — već sada imaš ti sve, što je ondje.

Timon: Primi dakle još jedan!

Radopuk: Ao meni, mojih leđa!

Timon: Ne viči! Podat ću ti i treći! Ma bilo bi i sasvim smiješno, kad sam bez oružja pobio dva puka lakedemonska, a ne bih mogao da satrem jednoga gada — patuljka! Uzalud bih bio u šakanju i zvanju pobjednikom u olimpijskim igrama! Ali što je to? Nije li to Drsko filozof? Nitko drugi! Raščupao bradu, izdigao obrve, — gradi se, kao da nešta razmišlja, titanski gleda, razbarusio kosu na čelu, glavom sam Boreja ili Triton, kako ih je naslikao Zeuksis.[44]) On, držanjem onako pristojan, krokom čedan, nošivom trijezan, od rana jutra čudo toga raspravlja o vrlini, obara se na one, koji uživaju u slastima, i hvali onoga, tko je s malim zadovoljan, a kad se okupa pa sjedne za stol i rob mu pruži čašu — a što je u njoj manje vode, to mu je draže, — onda, kao da se iz Lete napio vode,[45] pokazuje sasvim protivno onima svojim običnim riječima. Kao jastrijeb grabi ispred drugih zalogaje, laktom gura susjeda, puna mu je brada čorbe, na pasju žđere sagnut nad pladanj, kao da u njemu misli naći vrlinu, pa prstom dokraja poliže zdjele, te ne ostavi

---

[39]) Stari je Nestor bio najbolji savjetnik grčke vojske pod Trojom.

[40]) Atena je gradanima plaćala ulazninu za kazalište i o raznim slavama dijelila novaca. — [41]) Areopag i narodno vijeće. — [42]) Selo u Atici.

[43]) Zaslužni su se ljudi nagrađivali zlatnim vijencem na Dionisije u kazalištu pred domaćim i stranim svijetom. Na Dionisije su se redovno prikazivale nove drame. Pukorad ište, da se zbog Timona pače premjeste Dionisije i da mu se postavi na Akropoli zlatni kip u podobi Zeusovoj.

[44]) Boreja bog, sjevernjak. Triton je morski bog, a Zeuksis na glasu slikar za peloponeskoga rata.

ni zere soka. Nikad nije zadovoljan, pa dobio on sam cio kolač ili prase, — a to je vrhunac proždrljivosti i nezasitnosti! Opije se, te onako natrušen ne pjeva i ne igra samo, nego i grdi i žesti se. Još se redaju i mnogi govori uz čašu — pogotovo onda — o trijeznosti i pristojnosti, i to on govori, kad ga je već grdno priredilo suho vino,[46]) te smiješno nekud tepa. Onda povraća, a najzad ga dignu i iznesu iz dvorane. Ali ni trijezan ne će nikome ustupiti prvenstva u laži, bezobraštini i lakomosti. Prva je ličnost i među udvoricama, a krivo se kune sasvim laka srca. Vodi ga prijevara, i prati bestidnost. Uopće je neki sveznalı, u svemu dotjerani i šaroliko savršeni stvor. Zato će domala — ta vrijedan je — vrisnuti! Što je to? Ej, ej, eto nam poslije duga vremena Drska!

D r s k o: Timone, ne stigoh, rašta većina ovih. Čude se tvome bogatstvu, te nagrnuli u nadi na srebro i zlato i sjajne gozbe. Misle uvelike se ulagivati čovjeku, kakav si ti, — prostodušnomu i darežljivome. Ta znaš, da je kaša meni ručak dovoljan, a najslađi smok majčina dušica ili dragušac ili, ako već prevršim, malo ribice. Pilo mi je Devet mlazova,[47]) a ovaj otrcani haljinac bolji mi je od svake skerletne haljine. Zlato, čini mi se, nije ništa vrednije od onih kamečaka na žalu. A dođoh tebi za volju, da te ne upropasti ta najgora i najpodmuklija tekovina — bogatstvo, koje je često puta mnogima skrivilo gorke nesreće. Poslušaš li me, bacit ćeš ga doista čitava u more, jer nije ni od kakve potrebe čovjeku u dobru, koji može da gleda bogatstvo filozofije. Ali, dragi, ne zadi u dubinu nego onako do babušina pa blizu do pred prvo valovlje, a samo meni na očigled! Ako to ne ćeš, a ti ga brže na drugi bolji način iznesi iz kuće! Ni pare ne ostavi sebi! Dijeli svima potrebnima: kome drahmu, kome minu, a kome opet talenat![48]) Bude li koji filozof, zaslužuje dvostruko ili trostruko. A meni je — no ne tražim sebe radi, nego da razdijelim potrebnim drugovima — dosta, ako mi ove bisage napuniš. Ne drže ni cijela dva eginska starića.[49]) S malim treba da je zadovoljan filozof i treba da je umjeren, i ne smije misliti dalje od bisaga.

T i m o n: To te, Drsko, hvalim. Ali prije no bisage, ako ti se mili, ded da ti napunim glavu ćušaka i privrgnem budakom!

D r s k o: O demokratijo i zakoni, bije nas prokleti u slobodnome gradu!

T i m o n: Što se ljutiš, dragane? Zašto? Zar sam te prevario? No još ću četiri oke preko mjere navrgnuti. Ali što je to? Sila ih se jati! Blepsija eno i Lahes i Gnifon, jednom riječju vojska čeljadi, koja će vrisnuti. Zato — što se ne popnem na tu hrid i ne odmorim malo budak, koji se davno izmorio, a sam da nanesem hrpu kamenja i izdaleka sipam tuču?

B l e p s i j a: Timone, ne bacaj! Ta idemo.

T i m o n: Ali ne ćete bez krvi ni bez rana!

Koloman Rac

---

[45]) Leta, podzemna rijeka zaborava. Iz nje piju duše, da zaborave ovaj svijet. — [46]) Suho vino ne običava piti Grk, već ga miješa s vodom.

[47]) Studenac u Ateni, iz kojega je tekla izvir-voda na devet cijevi.

[48]) Drahma, neko 20 para (danas jedno 100 Din.), a mina, neko 20 Din. (danas 10.000 Din.). — [49]) Atički starić iznosi 52.5 l, a eginski je veći.

JEDAN APOSTOL MIRA

(V. V. VEREŠČAGIN)

1.

U vrijeme, kad naši susjedi zveckaju sabljom i teško napaćenom ljudstvu spremaju nove pokolje, vrijedno je sjetiti se čovjeka, koji se cio život borio za mir.

Malo imade slavenskih umjetnika, koji bi toliko djelovali na moralni razvoj čovječanstva, kao što je djelovao ovaj pravi apostol mira, Vasilije Vereščagin. Uvjereni protivnik rata, on se svom snagom svojega golemog talenta i svojom izvanrednom energijom kroz sav svoj život borio s tim čovječanskim zlom. Njegove su slike pravi rat ratu, to više, što on nije ograničavao svoju djelatnost na zidove svojega ateljea, već je nastojao da širom kulturnoga svijeta propagira svoje ideje.

Tokom svojega života (Vereščagin se rodio god. 1842., a umro g. 1904.) genijalni umjetnik i veliki pacifista priredio je trideset vlastitih izložba, počevši od 1862. godine sve do svoje smrti. Uspjeh tih izložba bio je upravo izvanredan. Štampa svih evropskih zemalja zanosno je govorila o njima, naglašujući pored njihove umjetničke vrijednosti duboku idejnost njegovih slika i njihovo djelovanje na široke mase.

Tako je »Neue Freie Presse« pisala o velikoj izložbi u Beču 1881., koju su uglavnom polazili prosti pučani, vojnici, obrtnici, seljaci: »Jedna od najznatnijih osebina izložbe Vereščagina nalazi se u tome, da su sada, čini se po prvi put, seljaci osjetili najveće zanimanje za umjetničku izložbu. Opisi slika u novinama potaknuli su mnoge seljake, da dođu u Beč i pohode izložbu. Vrativši se kući, oni su sada po svim okolnim selima raznesli slavu umjetnika. Na taj se način širom cijele carevine, rasprostranila želja, da ljudi vide njegove tvorevine«.

Upliv Vereščaginovih slika bio je tako jak, da su se čak vojničke vlasti pobrinule, da od njega sačuvaju oficire. Tako je Moltke, čuveni njemački vojskovođa, zabranio njemačkim oficirima da gledaju tu izložbu. Isto se dogodilo i u Beču. Car Vilim II., koji je onda bio sav zanesen svojim osvajalačkim sanjarijama, rekao je Vereščaginu, da su njegove slike — najjače svjedočanstvo o besmislenosti i okrutnosti rata uopće.

Što se tiče običnih gledalaca, oni se nijesu stidjeli da otvoreno plaču pred njegovim slikama, i te su suze bile valjda najbolja i najskupocjenija nagrada velikom umjetniku.

2.

Vereščagin je proživio nemiran život. Nije se on zadovoljavao time, da proučava svoje teme na akademički način, već je htio da na rođene oči vidi ono, što je slikao.

Prvi rat, u kojem je on lično sudjelovao, bio je turkestanski rat g. 1867. Ali što je tamo vuklo njega, slobodnog umjetnika? U svojim »Zapiscima« on sam to objašnjuje ovako:

»Htio sam da sam saznam, što je to zbilja rat. Mnogo sam čuo o tome govoriti, mnogo sam čitao... Obradivao sam pak onaj materijal, što sam ga bio pokupio u različnim ratovima na sasvim realan način, ne htijući da budem sentimentalan. Nijesam imao ni prava na to, jer i meni se desilo, da ubijam ljude... Slike ovih iznakaženih leševa, koje sam vidio na prostoru od kineske granice do Bugarske, nijesu mogle, a da ne urežu u moju dušu svoj strašni pečat. Zamislih, da posmatram rat u svim njegovim pojavama i da sve ovo istinito iznesem pred javnost. Činjenice, koje su prenesene na platno bez ikakve tendencije ili ukrasa, moraju da rječito govore same za sebe«.

Određena je tendencija bila dakako i kod njega. Mnogi su mu ovo i predbacivali. Ali Vereščanin se branio protiv tih napadaja, govoreći, da umjetnik ne smije da laže iz puke bojazni, da ne bude »tendencijozan«.

»Rat je«, — piše Vereščagin, — »kad ga posmatraš izbliza, kad se sam nalaziš u njegovu vrenju, tako užasan, da onomu, tko je na svoje oči vidio sve njegove grozote, ne će ni pasti na pamet, da se ushićuje »ljepotom rata« i »uzvišenošću« pobjede...

Što se tiče samoga predbacivanja, da on tobože »kvari« umjetnost tendencijom, i to tendencijom negativnom, Vereščagin kaže:

»Mi, sve do sada, ne možemo da se oslobodimo one sredovječne predrasude, da se u umjetnosti mora nekoga slaviti i uznositi. Većina ljudi su se navikli, da u slikama vide samo prazničnu stranu života, te zato baš zovu tendencijom sve ono, šo nastoji da prikaže obični svakodnevni život... Ja sam slikao takav život u ratu — i to je sve. Što se pak tiče »ljepote rata«, čuo sam govoriti ovakve autoritete u ratnim stvarima, kao što su princ Georg Saksonski ili pokojni princ Friedrich-Karl Pruski. Njihov odgovor bio je kratak: »O ljepoti rata govore samo oni, koji nijesu nikada bili u ratu«.

I što je više ratova gledao Vereščagin, to je jača i određenija postajala u njemu volja za »ratom protiv rata«. Slike, jedna okrutnija i tužnija od druge, izlazile su ispod njegove kičice. Strašni prizori prolaze u njima pred našim očima: gomile leševa, ranjenici u krvi, ljudi koji umiru, još trčeći i vičući nešto, odrubljene glave, iznakažena lica. I sve je ovo prikazano tako realno, tako živo i jednostavno, da jasno vidiš, da to nije izmišljotina umjetnikova, već pravi pravcati obični život rata.

Eto, na primjer, čuvene Vereščaginove slike »Pobjednici«. Žarko plavetnilo južnoga, turkestanskog sunca i zlatni pijesak pustinje — to je pozadina onoga dramatskog prizora, koji nam pokazuje slika. Urođenici, nakon bitke, obezglavili su jednoga ruskog vojnika — sigurno ranjenika, zaboravljenoga na ratištu. Mirna, ravnodušna okrutnost u njihovim smeđim licima. I kao simbol izmučenoga, razapetog čovječanstva diže se u plavo nebo glava mučenika, blijedozelena, sa čvrsto zatvorenim očima — da ne vidi ovo hladno i okrutno slavljenje zvijeri-pobjednikâ...

Ali ovo je slavljenje u suštini svojoj prividno. Jer u krvavom vrtlogu rata ne može ništa da bude sigurno. Tko zna, možda ista sudbina sutra čeka i ove okrutne pobjednike? I Vereščagin nam prikazuje pobijeđene:

Mrtvo polje. Siva magla se vije nad njim. Nisko i tmurno nebo kao da hoće da padne na zemlju, koja nije vrijedna njegove jasne i visoke modrine. Između niskoga grmlja i kamena, sami nalik na bešćutan kamen, leže oni, koji su bili pobijeđeni. Mirnu šutnju mrtvoga polja narušuje samo svećenikov glas, koji im pjeva o drugim

V. V. Vereščagin

krajevima, gdje nema muke ni jada. Oštro iskače crnina žalobnoga svećenikova odijela od hladne i sive pozadine zamagljenog polja.

Nema pobjednika. Nema pobijeđenih. Kao što u čuvenom Monte-Carlu kod rulete, nitko konačno ne dobiva osim samoga kasina, također ni u ratu, na koncu konca, dobiva sama — Smrt. Ostali učesnici »igre« ostaju na vječitom gubitku...

Sjećam se — i nehotice — snažnih riječi jednoga velikog ruskog mislioca, V. Rozanova:

»I ja opazih ležaj smrti, i da umiru pobjednici kao pobijeđeni, i pobijeđeni kao pobjednici. I da pada snijeg i da je zemlja pusta«.

Pusta zemlja — mrtvo polje. Na njemu — između kamenova — nepomični, poput kamena, ljudi, a nad njima sivo i teško nebo, koje je zaboravilo na svoje vedro plavetnilo...

I to je — rat.

3.

Kako se razlikuju Vereščaginove ratne slike od onih ratnih slika, gdje se rat prikazuje u sjaju lijepih uniforama, vijanju barjaka, slavlju pobjede! Budući da je sam umjetnik sudjelovao u više ratova, on je dobro znao, koliko se bezdušne i puste laži krije za tima lijepim slikama. A on nije htio laži! U tome pogledu njegove slike možemo usporediti s Tolstojevim prikazivanjima rata. I kao što Tolstoj u zaključnim riječima svojih »Sevastopoljskih priča« kaže, da je »jedini junak tih priča — samo Istina«, isto bi to mogao da kaže o svojim slikama Vereščagin.

Ova mješavina zbiljskoga, realnoga života i simbolizma — jedna je od najznačajnijih osobina Vereščaginova stvaranja. Možda mu baš ona daje tu moć, kojom djeluje na gledaočevu dušu.

Apoteoza rata.

Njegova slika se ne da zaboraviti. Svojom plastičnom jasnoćom i razumljivošću ona se duboko usiječe u očima, ali se možda još više usiječe u dušu dubljinom svojega simbolizma. Umjetnik je našao »unutrašnju bit rata«, njegovu »dušu«, mračnu i odvratnu, i smjelo nam ju je prikazao.

U Moskvi, u jednoj od najboljih ruskih permanentnih izložba, tako zvanoj »Tretjakovskoj galeriji«, nalazi se čitava zbirka Vereščaginovih ratnih slika. Ovo je doista — tragedija u bojama. Gledajući redom te slike čovjek osjeća, kako mu se glava počinje vrtjeti, a u očima se zamagli od zadaha krvi, vike ranjenika, urlanja pobjednika — i jezovite šutnje pobijeđenih. Pravi pakao, koji je čovjek izmislio, za čovjeka!...

I kao završni akord, kao posljednji čin tragedije, osamljena od drugih, stoji jedna slika. Nije ona preveć simbolična niti je fantastična. Ima točnu historijsku podlogu.

Takve su piramide — spomenike svojih ratnih djela — dizali Tamerlan i mnogi drugi čuveni osvajači istoka. Sada je pak umjetnik podigao taj vječiti spomenik, koji je s pečalnom i gorkom ironijom posvetio: svima osvajačima prošlosti, sadašnjosti i budućnosti...

Ovo je prava »apoteoza rata«. Konačni račun igre, u kojoj dobiva uvijek samo — Smrt.

4.

Vereščagin se pojavio u svijetu kao pravi »prorok kičice«, koji je u šutljivim, ali ipak tak strašno bučnim bojama propovijedao ljudima mir, pokazavši im svu golu odvratnost, svu grozotu rata.

Ove propovijedi ljudi dakako nisu poslušali. To je vječiti udes svih proroka. Nije prošlo ni deset godina od dana Vereščaginove tragične smrti, i buknuo je svjetski rat, najužasniji od sviju ratova, što ih poznaje istorija. Tamerlanove piramide izgledale bi sigurno dječjim igračkama, kad bi učesnici ovoga rata bili naumili složiti svoju piramidu!

Vereščagin — na svoju sreću — nije toga doživio. Umro je kao pravi »ratnik protivu rata« — na svojem mjestu. Otišao je naime — čim se započeo rusko-japanski rat — na daleki istok, gdje je htio da promatra modernu, profinjenu klaonicu — i to u obliku morskoga rata.

Zajedno s čuvenim ruskim admiralom Makarovim plovio je na velikom oklopnjaku »Petropavlovsk«. Starac od koje šezdeset i dvije godine, on se ipak trudio, nastojeći da svoje posljednje sile dade svojoj propovijedi mira. Ne znamo, kakva bismo remek-djela umjetnosti dobili još od njega, da mu se nije osvetio taj isti rat, protiv kojega se on sav svoj život borio. Jedna mina, bačena u »Petropavlovsk« svršila je s tim životom, tako korisnim čovječanstvu.

Prema pripovijedanju jednoga od učesnika te bitke, mornara, koji se spasao s propalog broda, smrt ga je uhvatila u času, kada je on, »ovaj dobri i lijepi starac s velikom bijelom bradom i krstom Svetoga Đurđa«*) hodao po palubi, držeći u ruci neku knjižicu, u koju je uvijek nešto bilježio«...

Spremao je nov juriš na rat. Ali udes je dosudio drugačije. Veliki je Ocean postao grobom apostola mira.

Ne diže se spomenik nad njim, samo talasi beskrajnog Oceana sačinjavaju njegov veličajni spomenik. Ali zar nije taj spomenik bolji od onoga, koji je on sam — za sve vijeke vijekova — digao svim okrutnim osvajačima svijeta — prošlim, sadašnjim i budućim?

Valerijan Markov

*) Ruski vojni orden, koji se daje za hrabrost.

CRTICE IZ ŽIVOTA I RADA UČENJAKA SCHNAKSCHNEPPERLEINA

(Nastavak).

IV.

GROZNA NESREĆA NA ŽELJEZNICI

»Pokopao sam misli leteće visoko,
bolan sam od želja neispunjenih.«

I tako prodoše dva mjeseca, kako ne vidjeh Schnakschneperleina. Kad li jednoga poslijepodneva dođe do mene Boštjan i zamoli me najljepše, neka otidem do »gospodina«, koji se u ovo nekoliko dana tako promijenio, da ga se ne može ni prepoznati. Niti jede, niti pije, niti spava. Brzo se uredim, odem do njega i podem ravno u njegov kabinet. Upravo sam htio pokucati — kad se trgnem i ruka mi se ukoči.

Kroz otvorena vrata ugledam Schnakschnepperleina. To nije bio više onaj moj Schnakschnepperlein — bijaše to tek njegova sjena. Lice mu je upalo i blijedo, prorijeđena mu kosa visi na navorano čelo, oči ukočene i staklene uprte su u pod, a njegovu bradu, koja je uvijek bila glatka, proniknule su crvenkaste i sijede četine. U lijevoj ruci drži nešto u malenom okviru, a desna mu visi obnemogla uz bok. Sjedio je kao kameni kip.

»Niti vidi, niti sluša glase,
već tu sjedi poput mrtve mase.«

O Schnakschnepperleine! Kakova te nesreća zatekla? Da si bio upregnut u zakonski jaram, pomislio bih, da ti se ispregla vjerna družica i pustila te sama. Ali ovako! Ta ti si bio cijeloga života neženja!

Ali evo, sad se čovjek napokon maknuo. Dakle mrtav nije. Pogleda u sliku u ljevici, a iz prsiju mu se otme dubok uzdah, koji se muklo odbi o zidove. Mrmljao je nešto! Razumio sam samo riječi: Adelops — Judendorf. Ali ne razumijem ni prve ni druge. Udem u kabinet, približim mu se i metnem mu ruku na rame.

Učenjak se trgne, otvori oči i pogleda me kao da se ovaj čas probudio — podigne glavu i dobaci mi mili pogled.

— »Dragi gospodine, zašto ste tako žalosni? Što vam se dogodilo? Koji vas je to događaj tako promijenio, da vas se jedva prepoznaje?«

Schnakschnepperlein se tek gorko nasmiješi.

— »»O. vjerujem vam, da sam se promijenio. Ali znajte, da bi se promijenio i svaki drugi na mom mjestu. Rado bih vam ispripovijedao svu nesreću, koja me zatekla kao grom iz vedra neba. Ah, ali čemu da pripovijedajući ponovim sve grozote, sve muke, što ih je pretrpjela moja duša?! Čemu da iznova trgam rane, što mi ih je zadao taj gubitak?! O Adelops! O Judendorf! O Judendorf!««

— »No, dajte, ispričajte mi sve! Možda će vam biti lakše na srcu. Dajte, predajte meni kao svom prijatelju polovinu svojih jada!«

— »»Vama je poznato, da se pronio posljednje godine glas o našoj zemlji, radi zanimljivih životinja, koje žive u podzemnim jamama. Nijedna druga zemlja ne može da se njima podići. Sutra će biti upravo tri tjedna, kako sam u Krškoj jami našao posve novog kukca, kojega nazivljemo Adelops. I vidite, moj je Adelops bio posve nova species, jer su se njegova ticala bitno razlikovala od svih ostalih rođaka. Možete li zamisliti moju radost! Zavrisnuo sam od radosti, i gledao sam, kako puže po glatkom staklu moje bočice. Moja je radost bila tolika, da je Boštjan mislio, da sam sišao s uma. Čim sam došao kući, nacrtao sam ga, opisao i poslao svom prijatelju Gimpelspatzu u Beč. Rastajući se s njim obuzela me neizreciva tuga, kao da se rastajem od svog sina i svoje duše. Ali moralo je biti. — A na tom sam Adelopsu zidao zlatne kule...

— »»Vi ste pametan čovjek — s vama se lako razgovara. Iako mi nije stalo ni do časti ni hvale, koliko do samog napretka i uspjeha znanosti, ipak ne mogu gledati, kako moji prijatelji dobivaju za svaku sitnicu odlikovanja, posvete i diplome, a meni odbijaju sve to. Da, dugo ste me odbijali, ali sada će vam moj Adelops pokvariti sve vaše zle nakane! Mislim sam u sebi: Ti si ključ, ti si vrata, ti si srećna cesta, koja ćeš me dovesti ravno do carske akademije. I moj mi je prijatelj Gimpelspatz obećao, da će moga znamenitoga podzemnoga sina predstaviti svekolikom učenjačkom zboru. Bilo je sigurno kao na dlanu, da mi ne će ništa spriječiti izbora za dopisujućeg člana carske akademije, pa da se i baš Štrucelius postavi na glavu. — Ali — čovjek sanja, a Bog određuje.

Drugoga sam dana poslije objeda prelistavao po novinama i među ostalim opazim brzojavnu vijest, da su se prošle noći kod postaje Judendorf blizu Graza srazili bečki i ljubljanski vlak. Veli: razbili su se mnogi vagoni i ima mnogo ljudskih žrtava.

Čim sam to pročitao, padne mi na pamet grozna misao, da se nije moj jedini Adelops, zjenica oka moga, vozio s tim nesrećnim vlakom. Dvaput, triput pročitah kratku bilješku, usporedih dan, i sve sam se više i više uvjeravao, da me zatekla neizmjerna nesreća. Počelo mi se vrtjeti u glavi — i nijesam imao mira. Brže bolje otrčim na poštu««.

— »Kad ste poslali moju pošiljku?« upitam činovnika, pokazujući mu predajnicu.

— »»Sinoć!««, odgovori ravnodušno činovnik, i ne znajući, da mi je ovom riječju srušio i posljednje nade.

— »Oh, sinoć, zašto baš sinoć!«« provali iz mojih nesrećnih grudiju jadan krik.

— »»E, tko bi vraga znao, što će se dogoditi. No vaš kukčić! — to bi bila najmanja nesreća. Pomislite, koliko je ljudi na smrt ranjeno, i koliko mrtvih! Dobit ćete vi vaših pet forinti, ako se ispostavi, da je nastradao. Ne bojte se! Ali, vjerujte mi, ipak je smiješno, takvu mrcinicu cijeniti s pet forinti.««

Moj Adelops — mrcina! Smračilo mi se pred očima. Ne odgovorivši ni riječi neotesancu, pohitam brzo na brzojavni ured i brzojavim željezničkom nadzorniku u Grazu, mom bivšem sučeniku. Zamolio sam ga, neka odmah pošalje komisiju u Judendorf, ili još bolje, neka sam ode, te neka pogleda, što je s mojim Adelopsom. Oh, znate, najradije bih sam pojurio po brzojavnoj žici, kad bi to bilo moguće.

Čekao sam odgovor, čekao i čekao, ali ne dočekah ništa. U jadu i nevolji probdih dvadeset i četiri sata — prolazile su kao vječnost. I ne preostane mi drugo, nego da zaključim, da moja brzojavka nije našla nadzornika kod kuće. Što da radim?

Naveče se spremim i ravno na kolodvor. Činilo mi se, da sanjam. Vozeći se željeznicom, zapao sam u du-

boke misli o cijeloj svojoj nesreći. Oh Adelops! Da li si još čitav ili ležiš smrvljen u judendorfskom prahu?! Moja duša sluti najgore. Bilo bi bolje, moj ljubljeni Adelops, da te ili nijesam nikada našao ili da ležim uza te i ja smrvljen.

Zaduben u takove misli vozio sam se uz Savu i Savinju. Činilo mi se, da vlak plazi kao puž. Ljudi su ulazili, šalili se i smijali — ali ja ih nijesam slušao. Čekao sam nestrpljivo, kad će moje uši začuti zvuk riječi: »Judendorf!« Želio sam je — ali sam se i bojao. Napokon zaori vlakovoda. Judendorf! U meni se sve preokrene, i za tren oka bio sam izašao s vlaka, i ugledah već iz daleka kup ruševina, koje još nijesu odstranili. Sve je bilo nabacano: kotači, željezo, vozovi — sve satrto kao orahove ljupine. I evo, pod tim kupom je ležao negdje moj Adelops. O, Judendorf, gradu nesretna imena, u tebi je utrnula moja zvijezda, u tebi su pokopane sve moje visoko leteće misli.

Htio sam odmah na posao, ali me nijesu pustili. Tek kad sam otišao do inžinjera, koji je nadzirao rad, i kad sam mu razložio sve: tko sam, odakle sam i što tražim, dopustio mi je uz nekoliko nepotrebnih šaljivih riječi, da udem među radnike.

I evo, sad sam na svršetku svog opisivanja. Ne ću vam na dugo i široko pripovijedati, koliko sam trpio, kako sam teško dizao željezo i daske, i koliko sam morao grubosti pretrpjeti od surovih radnika. Tražio sam sve do podneva, ali o mom biseru ni traga ni glasa. Podne je odzvonilo, a mojega Adelopsa nigdje! Već se spustio mrak, sile su mi popuštale — podignem nekakvu dasku, a ispod nje je ležala kutijica — prepoznao sam je odmah na prvi pogled — i u njoj moj Adelops, oh, ali kakav! Sav smrvljen, sav razbijen, tek je posljednja desna noga bila cijela! Oprezno sam je pobrao — i evo je ovdje u okviru — gledam je, gledam, i gledat ću je tako dugo, dok mi ne ugasne posljednji plan životne luči, koja već tinja.««

— »Ta ne tugujte toliko, dragi gospodine, možda ulovite još jednog. Nije valjda ovo jedini!«

— »»O nikada, nikada više ne će moje oči ugledati niti jednoga! I ja sam tražio, i Boštjan je tražio tri dana — ali nijednoga nismo našli. To je bio jedini ili posljednji u svom rodu — a ja ga nijesam bio vrijedan, zato je uginuo — i s njim moja diploma.««

— »Ne očajavajte! Velim vam: naći ćemo još bar jednoga! Pa zar nijesmo tri junaka? Vi, ja i Boštjan! Napred! Spremimo se, pa ću i ja poći s vama u potjeru. Zaista bi ga moralo spasiti čudo, kad ga počnemo nas trojica traižti.«

Schnakschnepperleinu su se svidjele moje riječi. Preko lica preli mu se radost i oko mu zasja.

— »»Zar i vi! O, hvala vam! Vi ste sretan čovjek! Sjećate li se, kako ste našli izgubljenog balegara, kad su nam već nestale sve nade! Možda ćete biti i sutra tako srećni. Unutarnji mi glas veli, da ste vi moj spasitelj. Sutra ćemo se naći u sedam sati, spremni na put.««

— »Ne brinite se! Već ću prije sedme biti kod vas. A dotle — budite zdravi!«

Schnakschnepperlein me isprati do vratiju, i preporučivši mi još jednom, da budem točan, povrati se u kabinet veseliji i krepči.

(Nastavit će se).

Fran Erjavec

Preveo sa slovenskoga J. Škavić

PREGLED

Antologija crnogorskih pesnika i pripovedača. P. Božović Podgorica 1927.

Književni život u Crnoj Gori poslije Njegoša skoro se nije ni osjećao; bio je u krizi. To nije bilo iz razloga što tobož, nijesu htjeli kompetentni da što čuju, već prosto iz razloga što taj književni život nije ni šumio iače da bi se mogao čuti. Poslije gorostasnog pjesnika »Gorskog Vijenca« koji je nadmašio za čitavo koplje sve jugoslovenske pjesnike i koji se kao orao diže izmedu svih. Crna Gora je prestala da daje na tome polju šta, išta od prave i trajnije vrijednosti. Pokatkad se i pokaže po koji književnik ali ostaje skoro ne primjećen — te pojave liče njihanju sjenke u tamnoj noći... No, to ima i opravdanja. Crna Gora nije nikada mogla s mirom ni ručati ni večerati, trebalo je da drži pušku uz koljeno i danju i noću. I dok su se civilizovali i cvjetali kulturno, ona je davala heroje, junake, ljude pune vrlina, karakterne, ljude koji su prometeistvom svoga duha zadivili svijet. Dok su drugi u ugodnostima stvarali umjetnička djela, oni su (Crnogorci) lutali kroz mrkle noći, nosili otadžbinu po vrletima i umrli na kolčevima!

Poslije rata nastaje novo doba. Crna Gora počinje da stvara i da se kulturno razvija. U glavnom, ove nekolike poratne godine su praskozorje njenog umjetničkog života.

Ova »Antologija« sad nam nije ništa trebala, a ovakva kakva je još manje. Da nije Njegoša bila bi pusta kao Sahara. Kroz cijelu (izuzevši vladiku, razumije se) nema, ili ako i ima ima vrlo malo, prave umjetnosti. Možda bi jedino u koju pripovijetku čuli malo lijepog razgovora ili se nadisali malo seoske svježine. Inače — tačka. — G. M. Pavićević zauzeo je 30 stranica a trebalo bi najviše 4. Izgleda mi da se je naročito išlo za tim da Pavićević uđe sa što više radova. Da on bude za ovu antologiju ono što je g. Jovan Dučić za Bogdanovu. G. T. Đukić mogao je i sa mnogo ljepšim i karakterističnijim pjesmama naći. Jednom riječju, u ovoj knjizi nije bilo dobrog i zdravog kriterijuma, a nije joj bilo sad ni vrijeme da otvara oči. Trebalo je da se pojavi kroz nekoliko godina kad će biti i novih snaga od vrijednosti, i kada će književni život u Crnoj Gori biti i bogatiji i ljepši. Jedan dio mladih ljudi daju nam stvarnih dokaza za to. Ako Bog da!

Cetinje *Simo Putnik*

Vladimir Lunaček. 1. augusta o. g. umro je u Zagrebu Vladimir Lunaček, poznati kritičar, umjetnički referent i dramatičar. Čitaoci naših novina i časopisa susreću već tridesetak godina njegovo ime u starome »Vijencu«, zatim »Obzoru«, »Ilustrovanom Obzoru«, »Savremeniku«, a najviše u podliscima zagrebačkoga »Obzora«, kome je on mnogo godina bio odgovorni urednik, i u kome je on kroz godine i godine referirao o svim važnijim pojavama u književnom, umjetničkom, kazališnom životu. Vi, đaci čuli ste možda od starijih, a i čitali gdjegdje, da je pisao i o nekim školskim knjigama, što ih vi upotrebljavate i to nepovoljno, oštro, kao što je on već znao da oštro i zajedljivo piše o nečem, što mu se nije svidalo. U toj oštrini bilo je često puta i nepravednosti; on je često puta govorio o stvarima, kojih ni sam nije pravo znao, s visoka. Vodio je u svome životu mnogo polemika s protivnicima. U tim polemikama pokazivao je duhovitosti i ustrajnosti, no nije uvijek ostajao pobjednikom. Ipak, u njegovoj ličnosti bila je jedna crta, koja ga je činila simpatičnim i onima, koji nisu odobravali svega, što je radio. To je njegova vječna znaličnost i nastojanje, da što više pročita, nauči, upozna. U nas imade ljudi, kojima je nauka poziv, od nje oni žive, a ipak poslije svršenog univerziteta oni jedva pročitaju koju knjigu iz svoje struke. Lunaček, i ako je živio od žurnalistike, bavio se ne samo boletristikom, nego je sistematski pratio svu našu naučnu produkciju — mnogo marljivije nego mnogi stručnjak. U nas prevladavaju u javnome životu stručnjaci, koji osim svoje struke nemaju interesa za ništa — a pokojni je Lunaček vječno budna duha, koji je htio da zna i vidi sve, što se novo stvara. — U tome nastojanju on je sačuvao crtu mladenačke svježine i onda, kad je svojom spoljašnjošću ostavljao dojam starca, iznemogla od godina i bolesti.

Pok. Vladimir Lunaček ušao je u naš javni život s generacijom tzv. Mladih, koji su na razmedu između 19. i 20. vijeka htjeli u naš kulturni i politički život unijeti više vidika, koji su htjeli, da i mi, u našoj maloj zemlji, koracamo uporedo sa zapadnim velikim narodima. To ih je dovelo u borbu sa starijim ljudima, kojima je opet bilo više do toga, da se mi brinemo u prvom redu za naše nacionalne stvari i radimo onako, kako nam naše potrebe nalažu, Te su borbe razmjerno davno prošle; veliki je rat učinio, da se sve ono, što je prije njega bilo, čini nekom dalekom prošlošću. Nekadanji sudrugovi pok. Lunačeka, Mladi, stari su već svi. Jedini je on s mladenačkom žilavošću nastavljao posao mladih godina, držeći, da kod nas još uvijek imade mnogo onoga zastarjeloga, protiv čega su se borili Mladi, dok su doista bili mladi.

Vladimir Lunaček rodio se u Vinkovcima. Svršio je gimnaziju, studirao je nešto medicinu, kasnije pravo, no živio je kao novinar. — Pored velikog broja književnih studija i kritike napisao je drame: Četiri aktovke (četiri drame u jednom činu) i Ilirci.

Spomenica u proslavu osamdesete obljetnice rođenja Marije Jambrišak. Marija Jambrišak pripada u kolo veoma zaslužnih ličnosti našega kulturnoga života u Hrvatskoj. Dok gomile vole da slave glumce, književnike, aviatičare, nogometaše itd. — kojima inače svima svaka čast — rijetko kome pada na pamet, da bi trebalo s isto toliko oduševljenja slaviti i one, koji su stvorili na hiljade i hiljade naše inteligencije, koji su postavili na noge tolike i tolike generacije ljudi — zaslužne učitelje, uzgojitelje. — Danas, kad već imademo razvijeno školstvo i kad svatko, i dječak i djevojčica, može slobodno da bira vrstu škole, u koju će ići, nije to bogzna što, biti dobar školnik. No pred nekoliko decenija trebalo se ustrajno i žilavo boriti za to, da ljudi shvate — da i ženama treba obrazovanost, da i za njih treba škole! Medu onima, koji su u Hrvatskoj radili na tome, da se ostvare ove inače tako opravdane misli, koji su radili i u školi i izvan nje, i perom i živom riječi na pobjedi ovih naprednih ideja o obrazovanosti žene, prvo mjesto ide Mariju Jambrišak. — Ona je uzgojila veliki broj žena, koje danas svojom inteligencijom zauzimaju ugledna mjesta, i medu njima našao se odbor, koji je učinio stvar, dosad kod nas nepoznatu: izdao je u proslavu osamdesetgodišnjice Marije Jambrišakove knjigu, koja govori o njenim zaslugama i o njenom radu. Knjigu je izdao »Odbor za gradnju doma učiteljica u proslavu osamdesetgodišnjice Marije Jambrišak«, a ispunili su je: dr. Zdenko Vernić (predgovor), Jagoda Truhelka (biografija), Rečenica, koja obuhvaća svijet (Ivana Brlić-Mažuranić), O postanju i razvitku ženskoga liceja u Zagrebu (Dr. Milica Bogdanović), Nekoliko uspomena na moju školsku suradnju sa Marijom Jambrišak (Ivan Tomašić), Učiteljica (Ljuba Drakulić-Plötzer), Nekoliko crtica o društvenom radu Marije Jambrišakove (Darinka Bazala), Majčinska pažnja Marije Jambrišak (Jelisava Vavra), Književni rad Marije Jambrišak (Dr. Zdenka Marković), Svečarici u pohode (Antonija Cvijić Kassowitz).

Našoj omladini ovu knjigu harnosti i ljubavi toplo preporučamo, to više, što je dobitak od prodaje ove knjige namijenjen za gradnju doma učiteljica u Zagrebu. — Umjesto članka o svečarici preštampali smo iz ove spomenice vanredan članak gđe Brlić-Mažuranić, »Rečenica, koja obuhvaća svijet.« Iz njega ćete shvatiti, kako je Marija Jambrišak znala da djeluje na svoje učenike — i koliko s druge strane imade dubljine u gramatičkim pravilima, koja su vam inače dosadna.

Gda Ivana Brlić-Mažuranić odgovorila nam je na molbu, da taj članak smijemo preštampati, ovim pismom:

»Vrlo rado pristajem da se moj članak »Rečenica, koja svijet obuhvaća« štampa u vašem cijenjenom listu, kojega već odavna poznam, te mu kao svakom plemenitom omladinskom listu želim svaki uspjeh.«

Dva jubileja. Pod konac prošle školske godine proslavljena je u Beogradu sedamdesetgodišnjica Iva Vojnovića, a u Zagrebu sedamdesetgodišnjica Ksavera Šandora Gjalskoga. I jedan i drugi pisac ispunili su važne strane naše književne povijesti — jedan kao piesnik svoga rodnoga Dubrovnika, tvorac Dubrovačke trilogije, Ekvinocija, Maškerata i dr., a drugi kao pisac socijalnih i političkih romana i pjesnik svoga Zagorja. — I jedan i drugi imadu nešto zajedničko: prikazuju izumiranje plemića u sukobu s novim vremenom, u kome odlučuju pučani. I jedan i drugi imadu prema tome neki aristokratski biljeg — no obojica su izvršili u našem narodnom životu važne zadaće. Gjalski je iznosio doba ilirskih zanosa, žigosao je nemoral i sitničavost naših vlastitih ljudi, sastojeći, da se omladina uzgaja za karaktre. Vojnović je pak za vrijeme rata bio uapšen, zatvoren no ipak je i kao austrijski zatočenik postao simbolom misli našega oslobođenja. Kad se 1917. slavila u Zagrebu šezdesetgodišnjica njegova života, ta je zgoda dala povoda, da naš narod u Austriji smjelo i prkosno prema silnicima kaže svoju neslomljivu volju za slobodu i ujedinjenjem. Mjesto jubilarnih članaka o njima »Mladost« vas upućuje, da pročitate što više njihovih djela, da tako upoznate i njihove ličnosti i jedan velik dio naše novije povijesti.

ZABAVNI KUTIĆ

1. ZABAVA I IGRA.

Igra loptom.

Na jednom putovanju vidio sam novu igru loptom, koja nije pogibeljna, a mogu je igrati više igrača najednom : broj nije ograničen. Što je više igrača, to je igra zamršenija. Kod ove igre moraju igrači biti veoma oprezni. Prikazat ću vam sliku polja; dimenzije su bile po prilici ovakove, kako stoje uz pojedine linije.

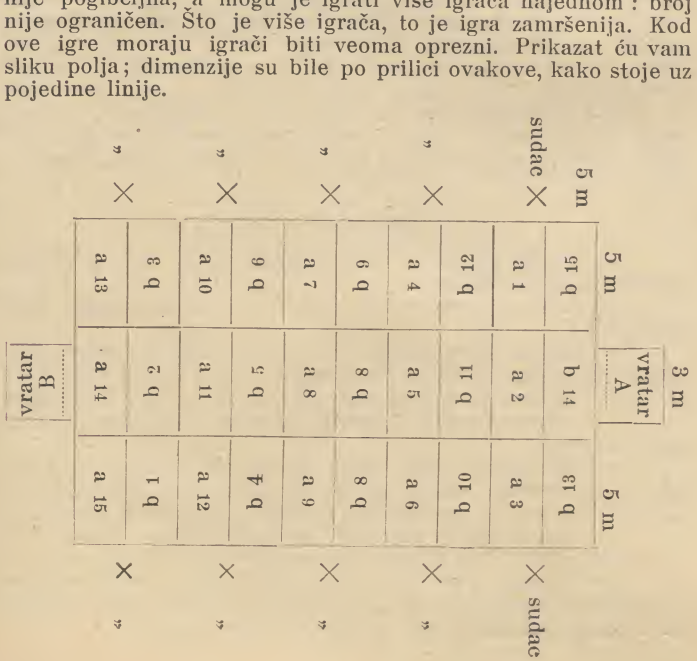

Dakle: širina polja bila je 15 m, dužina polja 50 m, k tome za svakog vratara po 3 m, — zajedno 56 m. Vrata su široka 3 m. Igrača je s vratarima bilo 32, na svakoj strani po 16. Svaki igrač je imao svoj broj, vratar bez broja. Ne mora igrač na sebi nositi napisan broj; sudac zna, kamo koji broj spada. Sudac stoji sa strane i pregledava oba polja. Sudaca ima sa svake strane po 5. Dakle svega skupa igra u ovom slučaju 42 učenika, a to odgovara približno broju učenika u jednom razredu. Kako se broj polja može mijenjati, mogu se zaposliti i svi učenici. Svaki igrač igra na prostoru od 25 m², a vratar brani 9 m².

Pravila igre su ova:

Igra se prizemna igra (u zatvorenim prostorijama) tako, da lopta skliže po podu. U tu svrhu je obično polje razdijeljeno špagom (čvrstom!), koja je napeta za par centimetara više od promjera lopte. Na otvorenom igra se igra po volji ili prizemna ili visoka ili obje zajedno, što se ugovori prije igre. U zatvorenom se lopta udara samo nogom, a na otvorenom, kad je ugovorena i visoka igra, može se udarati i rukom, ali ni jedan igrač osim vratara ne smije zadržavati loptu s obje ruke, već je samo udarati s jednom. Dopušteno je kod visoke igre udaranjem glavom i cijelim tijelom. Nijedan igrač ne smije prekoračiti linije, koje označuju ili ograničuju njegovo polje. Ide li lopta baš crtom ili granicom polja, mora je propustiti, da je drugi igrač dočeka. S toga granice vrata ne smiju biti produženja granica polja do drugih vrata protivničkih. Ako lopta izađe izvan polja, sudac je uzme i dade slijedećem protivničkom polju i to tako, da promijeni smjer to jest, ako je izašla na granici igrača a6 a išla je od vratara A prama B, sudac je dade igraču b7, koji je namjesti usred svog polja i nogom je udara u smjeru protivničkih vrata, dakle prama A. Naravno da nastoji udarcem dobaciti je svome igraču n. pr. b10, b11, b12, b13, b14, b15 ili ravno udara na vrata A.

Ako lopta izađe van baš na granici dvaju polja, onda je sudac dobaci vrataru, koji je najbliži; a ako je baš na sredini n. pr. na granici polja a9 i b7 vrati je onom vrataru, od kojeg je išla. N. pr. da je lopta išla smjerom od B naprama A (a nije je ni bacio B, već je u toku igre dobila taj smjer), loptu dobije vratar B.

Na otvorenom mogu vratari bacati loptu po volji ili rukom ili nogom ili glavom, kako god hoće, ali u zatvorenom samo nogom i to tako, da se lopta skliže.

Početni udarac ima vratar, koji je iždrijeban. I strane se odrede kockom, kao kod običnog nogometa.

Igrači, koji prekorače granicu svoga polja ili koji surovo igraju, odmah se isključe od igre i ne smiju postati suci. Ponove li se kod istog igrača slučajevi surovosti, isključi ga se svaki put na dvostruko igara. Prvi put iz jedne, drugi put iz dvije, treći iz četiri, peti put iz 8 i t. d.

Da ne nastupe sukobi između vratara i protivničkog igrača pred njim, dakle između A i b14, B i a14, početak vrata je udaljen od zadnje linije polja najmanje za 1 m; tad ima polje dužinu od 58 m. Na slici između zadnje linije i točkica 1 metar.

Ima li u razredu više ili manje učenika od navedenog broja, onda se uveća ili umanji broj polja, a time i broj sudaca. Treba nastojati, da bude cijelo polje što duže. U jednoj liniji (poprečnoj) mogu biti i po 2 a i po više igrača, prama potrebi. Dimenzije manjih polja, vrata a i cijelog polja mogu se prama prilikama i mijenjati.

Zamolite učitelja gimnastike, da s vama pokuša tu igru; uvjeren sam, da ćete je zavoljeti.

Koliko znam, to je baš naša domaća igra, a možete je propagirati, da je i drugi prihvate. Osobito je zgodna za učenike, jer nema surovosti; igrač ostane čitav, samo suci moraju suditi „Ni po babu, ni po stričevima, već po pravdi Boga velikoga!“

Ako kome treba razjašnjenja, neka piše.

Čarobnjak.

Ovu igru igraju ponajviše učenice.

Iz društva se izabere učenica, koja je vješta i okretna, ona je čarobnjak. Od drugih učenica napravi žive slike n. pr. jedna neka šiva, druga se moli; treća meće šešir na glavu i t. d. Kad je tako razdijelila učenice po sobi, obilazi okolo, da se uvjeri, je li svaka igra određenu ulogu. Kad se uvjeri, da je svaka na svom mjestu i da vrši svoju zadaću (radnje se mogu oponašati), poviče: „Čarobnjak se udaljio,“ i izađe van. Nakon malo vremena vrati se s poklikom: „Čarobnjak je došao“ i broji do tri. Dok je bila vani, učenice su morale napustiti svoja mjesta, pak su se igrale, pjevale, razgovarale se i t. d. Ali dok je čarobnjak nabrojio do tri, svaka mora biti na svome mjestu.

Koja nije, plaća zalog, koji nakon par igara mora otkupiti pokorom, koju nalaže čarobnjak ili po dogovoru odbor od čarobnjaka i još dvije učenice. O domišljatosti njihovoj ovisi veselje igre.

Dakako i učenici mogu to pokušati, osobito manji.

2. Šala

Junak: A:„ Gospodine, Vi ste stali mojoj dami na nogu Za to ćete mi dati zadovoljštinu!“

B (hladnokrvno): „Tamo preko sjedi moja sestra. Podite pa joj radi toga stanite na nogu.“

Dobri susjedi. „Gospodica Kričalo je otputovala u Beč, da izobrazi svoj glas.“ — „Gle, gle! U Beč? Ja nijesam, znala, da Kričali imaju toliko novaca:“ —

„Pa i nemaju. Potrebni novac su sabrali susjedi!“

Uspjeh. Prvi đak: Molim Te, reci mi, jesi li položio ispit?“ — Drug đak: „Jednoglasno!“ — Prvi: „Sreća, kako to!“ — Drugi: „Jednoglasno, kažem ti. Ja sam bio za to, da prođem, a svi profesori protiv“.

Uporedba. Zaduženi književnik: Kad pomislim, kolikim sam, ljudima dužan, a koliko nijesam, mogu ustvrditi da su moji vjerovnici doista bezobrazni u svom napastovanju.

Rastrešenost: Profesor prije nego je otputovao, objesio je na telefon pismo ovog sadržaja: „Pošto sam odsutan dva tjedna, molim da me se ne zove!„

Čudo Seljak (gledajući sina, kako piše zadaću): „Hm, hm!“

Sin:„ Vidiju japa, kak bi bilo lepo, da i oni znaju pisati!“

Seljak: „Pa kaj bi mi to hasnilo, če ne znam čitati:“

Stambena kriza. Imate li djece?“ — upitao je kućevlasnik nekoga gospodina, koji je baš htio uzeti stan.

„O, dakako“, odvrati ovaj ozbiljno i svečano; „sve šestero djece je na groblju:“

„Bolje da su tamo nego ovdje,“ — odvrati kućevlasnik utješljivo. Tada sklopi ugovor s gospodinom, koji je stan tražio Jedva je ugovor bio potpisan, vratila su se djeca veselo s groblja, kamo ih je lukavi stanar na vrijeme poslao.

Sigurno sredstvo. U veoma raštrkanom selu zapalila se kuća daleko na osami. To je vidio neki stranac te upita jednog seljaka: „A kako vi sazivate vatrogasce na okup kraj ovako rasštkanih kuća?“

„Veoma lako“, odgovori seljak. „Mi pustimo, da se vatra dobro razgori; onda je svi vide.“

3. MALO POUKE.

Škola je započela, predavanja se nižu jedna za drugim, građa se gomila, a hoćete li to sve upamtiti? Teško, ako učite bez razumijevanja, bez unutarnje veze. Mnogo se toga nakupi, teško je sve u glavi zadržati, a ipak se može. Evo kako. Uzmi malu bilježnicu, za svaki predmet po jednu i zapiši u njoj od svega kratki sadržaj. Osobito zabilježi ono, što si zaboravio ili teško naučio (najbolje crvenom olovkom.) Te bilježnice neka su malog džepnog formata (oblika), pak ih nosi sa sobom u šetnju i kadkada baci u njih pogled, da ponoviš stvari, koje ti zadaju poteškoća. Te bilješke, zakoni, pravila moraju biti kratki, jezgroviti, da je u njima sve navedeno, što je u knjizi opširno rastumačeno. Te kratke bilješke zovu se na univerzi ekscerptima (izvacima).

Iz samih ekscerpata ne može se naučiti predmet, ako prije nijesi dobro proučio cijelu građu. Oni samo služe, da Ti dozovu u pamet sve druge okolnosti, pak možeš na temelju jedne rečenice pripovijedati o tom na dugo i široko.

Dopusti mi jedan primjer. Vidio si kuću i dobro si promotrio njenu građu, oblik, ukras, vrt i t. d. u-kratko sve, što je s tom kućom spojeno. Vidiš li pak drugu kuću, koja je malo slična ali ima glavnu osebinu one prve kuće, odmah će ti doći na pamet sve o onoj kući, koju si prvu vidio.

Dakle kratki sadržaji moraju sadržavati glavnu crtu, glavnu osovinu, a ostalo dolazi samo od sebe.

Da taj glavni sadržaj nađeš, moraš pomnjivo i s velikim razmišljanjem pročitati polagano građu, a ne kao kakovo lako štivo: pripovijetku, roman i t. d.

Zaključak: Misli, kad učiš!

4. SVEGA PO MALO

Opasnost od blata s cipela. Tko s blatnim cipelama stupa u sobu, taj ne misli na to, koliko je zaraznih klica donesao sa sobom u sobu. Od toga je nastala mnoga opasna bolest, osobito kod male djece, koja puzaju po podu, te ne sluteći zla svojim ručicama donose blato do usta Zato bi svatko morao dobro obrisati cipele prije nego stupi u sobu.

Sobovi kao tegleća životinja. Sobovi su vrlo dobri da vuku teret. Kopita soba takova su, da malo kada probiju jaku sniježnu koru, makar ima sobova, koji su teški po 80 kg. Sob može na saonicama vući teret od 270 kg, te će prevaliti prema tome, kakav je put, na dan 80 do 140 km. Na Aljaški se vozi pošta na sobovima. Hranu ne treba za njih voziti, već se oni puštaju na slobodu na postajama, i tu razgrću odmah snijeg i traže bijelu mahovinu, koja im služi za hranu.

Sove svake vrste ne samo da su bezazlene životinje među svom divljači, nego su one baš veoma korišne po seosko gospodarstvo, jer uništavaju parcove, miševe, krtove, zareznike i t. d.

5. U JEDAN DVA RETKA

— Mjesec prevali u svakom hipu put od 1¼ km. Zvijezda stožernica kojih 90 km.

— Stroj za pranje boca može u jedan sat oprati 12000 staklenaka.

— Godine 1807. počeli su se baviti mišlju, kako bi se uvela plinska rasvjeta po ulicama.

— Pastrve su najlukavije ribe, pa ih je vrlo teško loviti.

— Južnoamerikanski mravi načinili su već prokop dug pet kilometara.

— Najmanja civilna lista, što ju je dobivala vrhovna glava civilizovane zemlje, iznosila je na godinu 72 franka; ovu „svotu“ dobivao je predsjednik republike Andora u Pirenejima.

— Laplandci su najmanji evropski narod. Muškarci su poprijeko visoki 143, a žene 138 centimetara.

— Pusteni šeširi bit će kao novi, ako se nataru krpom umočenom u petrolej. Da se odstrani neugodan miris, postavi se očišćeni šešir nekoliko sati na otvoreni prozor.

6. ZAGONETKE.

1. K r a j ž u b o r - v r e l a . . . (4 anagrama)
Pet. Ar. — Stari

Tamo na kraju našega sela
romoni voda prepuna srebra,
trepeće b r a v i tanana z e b r a,
krošnjata p i l a, visoka b l a n j a . . .
Tamo je blaža pripeka danja,
tamo u suton, slatko se sanja,
zvijezde su ljepše — kraj žubor vrela . . .

2. P l a č i s m i j e h. (Skrivačica).
Pet. Ar. — Stari.

Mati šiba malu Zorku
Jauk i plač, a smeh zatim
Ori se u sobi. Što je?
Stric unide s darom zlatim.

3. Z l a t n o p r a v i l o. (Opisni rebus).
Pet. Ar. — Stari.

——→ slovo;
——→ prorokova knjiga;
——→ s njim oluja započima;
←—— traži, treba, troši svatko;
——→' dobra — radost, loša briga;
←——' djeca vole, što je slatko;
——→ i Bog i vrag njega ima;
←—— na našemu jugu rijeka.
Cijeli mudra je izreka.

4. D i v n i l i s u . . . (Palidrom).
Pet. Ar.. — Stari.

Divni li su zlatni snovi
koje prede pauk plahi
paučinom naše mašte . . . !
Ali ——→ kada ←——
tanke niti sve raskine
i raspline želje tašte!

5. Z a g o n e t n e p o s j e t n i c e. Vilko Gostl. Zagreb.

ACA S. DUTOSI KRK
VILKO SARES PRAG

Što su ova gospoda?

6. P r e m j e š t a l j k a. Mioković Jovan. Zagreb
Dušan Silni. Čika E.

7. R e b u s. Veljko Novak. Zagreb.

(Ra) , pl/ća 2 (d = s) ke bo bo s bo bo T.

8. K o n j i č e v i s k o k o v i. Veljko Novak, Zagreb.

a)

i	ci	bit	je
ca	dok	kro	je
a	će	sr	i

b)

slo	mo	ci	je	de
ni	gni	bo	ra	ni
ti	jer	o	u	zdo
ro	rav	vrh	je	vi
		je		

9) M a l e n i r e b u s i. Zdenko Kolacio, Sušak.

a) A
b) S K_2 Va C
c) Ku_2 Ru Z
d) Ni_2 Ve

10. R a z m e š t a l j k a. Miloš Bruić. Otočac.

Ja sam knjiga stara
Sve na meni leži.
—
Izmijeni mi slova
starog ptica kova
—
Dodaj jedno slovo,
Ostala prebaci,
Bivam nešto novo.

7. ODGONETKE IZ 8. BROJA

1. O p i s n i r e b u s i.

1. Ivica, para, Martin, Liszte = Ivica para Martin list.
2. Kuma, Marica, Odesa, Kolima, Po, Zeta = Kuma Marica ode sa kolima po zeta.
3. roda, erotik, Ib(ar) = Bik i toreador.

2. S p o j n e č e t v o r i n e.

I. Aram, orao, Omsk, Adam.
II. Kola, atom, Kain, soda.
III. Mars, prst, more, auto.
IV. Anka, Vaza, krma, Uran.

3. R e b u s.

I zagrada na đ oh stanka = Iza grada nađoh Stanka.

4. M a l i r e b u s i.

a) Veliki t jedan = Veliki tjedan.
b) Pol a ne g (t)ri = Pola Negri.
c) Kapa je na sto l u = Kapa je na stolu.

5. O p r e k e.

a) Vino-grad; b) Đak-ovo; c) bez-dan; d) Više-grad; e) Beo-grad; f) sto-noga.

6. M e t a m o r f o z e.

I. ruka	II. ruka	III. ruka	IV. ruka
muka	luka	raka	ruda
moka	luta	baka	luda
mora	Leta	Baku	ludo
Mira	leti	baru	Lido

7. Z a g o n e t n a p o s j e t n i c a
Mešetar.

8. P r e m j e š t a l j k a.
Petrovaradin.

9. O p r e k e.

a) Novi-ne; b) kupi-na; c) mali-na; d) La(ko)-konac = Lakonac; e) Mari-bor; f) s-tri-na; g) ma-ti-ne-ja; h) C-ar-i-grad; i) Na-da.

10. R e b u s.

K ne z st je p (n)a n ne manje (e = a) manja. = Knez Stjepan Nemanja.

11. D v o s t r u k a s k r i v a č i c a.

a) Boka Kotorska, Cetinje. b) Samobor, Senj. c) Atena, Štip: d) Kraljevica, Bitolj; f) Mostar, Sušak.

12. Pitanja.

a) Arhimed; b) Pitagora; c) Sokrat; d) Dnjepar; e) tapir.

13. Homonim.

Zora Zora.

14. Križaljka.

Vodoravno: 1. Go, 3. Prag, 4. mi, 5. iz, 6. ne, 8. osam, 10. Alea, 13. Carigrad, 16. ro, 17. stanar, 20. dol, 21. kan, 23. Po, 24. Opat, 27. na, 30. at, 32. dolar, 34. Satir, 35. Ra, 36. al', 37. ali, 38. ao, 40. Eva, 41. Zagreb, 44. Kaos.

Okomito: 1. Gris, 2. vaza, 4. mudar, 7. Edmund, 8. Otmar, 9. metar, 11. lira, 12. Egon, 14. also, 15. acra, 18. tlo, 19. akt, 20. do, 22. N. N., 23. proza, 25. pa, 26. at, 28. Azija, 29. Pariz, 31. Galeb, 33. Ra, 34. sa, 38. Aga, 42. Ak, 43. nes.

ODGONETKE IZ 9. BROJA.

1. Sitni rebusi.

a) pod s u s (j)e d = Podsused.
b) Ca ca o = Cacao.
c) K ar av(a) Ana. Karavana.

2. Dvostruka skrivačica.

a) Subotica, Kuba; b) Jagodina, Ibar, c) Negotin, Petrovac; d) Tetovo, Višegrad; e) Valpovo, Titel; f) Odesa, Niš.

3. Križaljke.

Okomito: 1. Prag, 2. Udav, 3. Kain, 4. Som, 5. Nada, 7. Ararar', 8. Ta, 10. Nero, 12. Giza, 14. Ak', 15. Un', 17. Teuta, 19. Ar. 21. Afrik', 23. Boa, 24. Sat, 29. Takt, 30. Ti, 32. Alan', 34. Vuna, 35. Z. Z. (Zagrebački Zbor), 36. Ok', 38. Usta, 40. Aida, 42. Rana, 43. As, 44. Omar, 46. Ep.

Vodoravno: 4. On, 6. Drama, 7. At, 9. Mana, 11. Igra, 13. Deva, 15. Unia, 16. Sfar, 18. Kan, 20. Zrak, 22 Ob, 24. Sa, 25. Plug, 26. Os, 27. Ra. 28. Aves, 29. San, 31. Pa, 33. Sava, 35. Zio, 37. Luka, 39. Ukaz, 41. Kras, 43. Auti, 45. Ante, 47. Sa, 48. Demon, 49. Kap.

4. Magični kut.

Ararat, rudar, adut, rat, ar, t.

5. Latinski rebusi.

a) Noli turbare circulos meos!
b) Lupus in fabula.

6. Magični kvadrat.

Bura, Ural, rana, alat.

7. Konjičevi skokovi.

a) Na krivine t'jem sigurni nijesu,
jer što kasnije sve to jače tuče.
„Smrt Smaïl Age: Četa 265 i 266".

b) Vidi mu se mrijet mu se ne će,
Al jest nešto, što ga napred kreće.
Isto: Noćnik 130 i 131.

8. Homonimi.

a) orao: b) luka.

9. Mali rebusi.

a) Sam o = Samo; b) Okolina Napulja; c) Bistrica; f) tribun.

10. Palindrom

Arad — Dara.

11. Oduzimaljka.

Generalica — ralica.

12. Zagonetka u narječju.

Deva, djeva, diva.

13. Pitanje.

Neva — Eva; Volga — Olga.

14. Rebus.

Mudri mudruje, ludi luduje.

15. Palindrom.

Nin

16. Ispuštaljka.

Aniš — Niš (Ružice — Užice).

17. Sitni rebusi.

a) Kurir; b) Neretva; c) lokomotiva.

18. Konjičev skok.

Ne plačite moje kćerke drage, — ak' i jesu odletili ždrali, — ostali su ptići ždralovići; — hranit ćemo ptiće ždralovićе; — naše pleme izginuti neće; — naši dvori pusti ostat neće.

ODGONETKE IZ 10. BROJA.

1. Molitva

Cijeli je: I. Li — II. je — III. pa — IV. na — V. šā — VI. do — VII. mo — VII. vi — IX. no

Slogove pod rimskim brojkama uvrsti u zadanu pjesmu, pak ćeš dobiti pravo značenje.

2. Akrostih

Ve-Riga: Se-kula; Li-rika; Pr-amen; Az-buka; Ni-Kola; Ci-Jena.
Početna dva slova skupa: Veseli praznici!

3. Opreke.

je, vre, more, s, vo, jeli, vade:
Jevrem ore svoje livade.

4. Rasplet.

Jena, zeta, lava, prsa.
Naprej zastava slave!

5. Tri Rebusa.

1.) Petar, Ana, mijena, Tekla:
Peta rana mi je natekla.
2) r, Adres(a) Serdar (čast kod Crnogoraca)
3) „ba" cijelo, „ba" bijelo: Baci, Jelo, babi jelo!

6. Rebusi.

Ko se dima ne nadimi, taj se vatre ne nagrije.

7. Rebusi.

a) okolica; b) Ulcinj; c) Tivat; d) dinamit.

8. Rebusi.

a) Našice; b) Tko je lud ne budi mu drug.

9. Ispuštaljka.

Aniš-Niš.

10. Brojčanice.

a) Ma tko to .... Matko .... mat ko ....
b) Šimica .... šimi a Mica .... mišica
c) Jeroslavi .... jer o slavi ....
d) To Tomo omot nije.

11. Narodna skrivačica.

Piši: a one bi jele (jer su gladne).

12. Konjičev skok.

Ljubi rode jezik iznad svega,
U njem živi, umiri za njega.

ODGONETAČI IZ 8 BROJA.

Zdenko Kolacio. Sušak. 4 bc, 7, 11 (sve, 12. — Armin Kestenbaum, Virovitica. 4b, 8. — Nepoznati iz Koprivnice. 6. 3, 12. — Veljko Novak, Zagreb, sve osim 1. — Ante Nisiteo, Split. 5, 6, 7. 9ag, 11, 12, 13. — Ljubica i Zvonimir, Sv. Barbara, 3, 4b, 5, 7, 9. 11, 12, 13. — Miloš Bruić, Otočac. 2 (II., III.), 2, 4ab, 5 (sve), 7, 9, 10, 11 (sve), 12. — Dinko Večerina, Sušak. 2 (sve), 4 (sve), 5 (sve), 6 (sve), 7, 9 (sve), 10, 11 (sve.)

ODGONETAČI IZ 9. BROJA

Blažević Josip, Sušak. 1 ab, 4, 5 ab, 6, 7 ab, 8 b, 9 bc, 11, 12, 13, 14, 15, 17 abc. — Miloš Bruić, Otočac. 2 (sve), 5 ab 9 bc, 10, 13, 14, 15, 17 abc. — Ante Nisiteo, Split. 2 (sve), , 5 b, 7 ab, 8 b, 9 bcdf, 10, 13, 14, 15, 17 ab, 18. — Dinko V4, čerina, Sušak. 1 bc, 2 (sve), 3, 4, 6, 7 (sve), 9 (sve), 11, 13, 1e-15, 17, 18. — Veljko Novak, Zagreb sve osim 5a. — Zdenk4, Kolacio, Sušak. 1 abc, 2 (sve), 5 ab, 7 ab, 9 bcf, 12, 13, 14, 15o 16, 17 abc.

ODGONETAČI IZ 10. BROJA

Miloš Bruić, Otočac. 7 abcd, 8 ab, 11, 12. — Dinko Ve-'čerina, Sušak. 6, 7 abcd, 8 ab, 9, 12. — Veljko Novak, Zagreb sve osim 4 i 10 d. — Ratomir Đ. Martić, 7 c, 8 b, 9.

OD UREDNIŠTVA

4. i 9. broj ovoga godišta biti će ispunjeni — kao i u prošlom godištu — samo dačkim radovima. Za najbolje radove iz svakoga od ovih brojeva podijelit ćemo nagradu od 250 dinara jednu od 150 dinara, a 4 po 50 dinara Rukopise za 4. broj primamo do 10. novembra.

O. D. — »Jadi grbavca« i »Zima« nijesu formalno dotjerane pjesme; klima i ritam i srok, i ako u svakoj imade nešto dobro.

»Praznički soneti« uglavnom su uspjeli, no zauzeli bi nam 4—5 strana, a toliko prostora ne možemo dati samo za pjesme jednoga autora. Možda ćemo ih moći uvrstiti u koji dački broj.

D. V. V. — »Propadanje nade« je odviše star motiv. A »Sonet suncu« i »Na raskršću« ne ćemo donijeti, jer nijesu uspjeli kao »Sonet noći«. »Mome drugu« štampat ćemo.

St. N. N. — »Sonet majci« nije po formi sonet. To bi bila još najmanja pogreška; smeta u toj pjesmi množina riječi, koja ne da da kroz njih probije osjećaj, čist i jak. Javite se opet!

Bokel, Kotor — za vaše godine pjesmice nešto znaće, no za štampu još nijesu.

S. K. Čakovac. — U pjesmama vam ima previše riječi; treba se koncentrirati više na sadržaj, pa ćete vjerojatno uspjeti. »Na uškolovanju« je vješto ispričano, samo po sadržaju pristaje stvar više u kakav list za selo.

»Povratak« — Crtica vam imade najglavniju početničku manu: nije koncentrirana na jedan momenat; ljubav majčina, koja imade da bude u njoj glavno, trebala bi se vidjeti iz kakvog čina, a ne iz riječi. Nastavite!

N. V. D. »Uspomene« i »Obmana« su lijepe pjesme, samo nijesu za dački list.

X. Y. Z. — Morate se u pjesmama otresti previše oštrih riječi, koje kvare utisak, pa bismo ih mogli štampati.

»Vjerni pas«. — Ne možemo štampati.

Iz putopisa »Sa obala«. — Putopis kroz albansko primorje vrlo je dobar, no nastavak s putnikom pokvario je sav utisak. Nemoguće je, da bi netko, onako teško ranjen, mogao logički zapisati svoje dojmove — a i čudno je, da bi danas čovjek putovao kući ili s čamčićem ili s konjem nepoznato kuda. Mogli biste sam putopisni dio zaokružiti i poslati nam ga.

M. B. — Sudeći po pošiljci, kao da ste zašli sebe. Bar »Oblaci« i »Oaza tišine« potiču na tu misao. No do uspjeha treba vam još dvoje: da pjesmu koncentrirate na glavni osjećaj i da se otresete suvišnih riječi, koje dolaze od lektire.

V. B. Beograd — B. P. Sušak. — Ući će u 3. broj.

R. M. Šabac. — Štampat ćemo, kad dođe na red.

U 3. broju „Mladosti" štampat ćemo veći broj uspjelih dačkih pjesama, to se u prvom redu odnosi na one autore, kojima ovdje ne javljamo ništa.

POŠTA „ZABAVNOG KUTIČA".

G. Pet. Ar. Pag. — Vašu dragu pošiljku primio. Kako vidite, nije izgubljeno ono staro. Uvrštavamo postepeno. Pisat ću Vam zašto nisam uvrstio sve. Jeste li u Pagu? Žao mi je, da se nijesmo još jednom vidjeli. Srdačne pozdrave.

Pop. Pet. Šibenik. — Nešto sam od Vaših zagonetaka sačuvao. U trećem broju će izaći.

R. H. Split — Posjetnice loše. Rebusi u 3. broju.

Fr. Car. — Dok pregledam „Križaljku", odgovorit ću.

St. Car. Pakrac — Možda u 3. br. Usavršavajte se.

R. Mar. Šibenik. — Isto.

Veljko N. Zagreb. — Nešto ušlo, ali ostalo ne šalji u druge listove. Posjetnice će neke ući poslije.

Tko ne nalazi sad odgovora ili mu nijesu uvrštene zagonetke, neka se strpi do trećeg broja.

Ostali odgonetači iz prošlih brojeva: Vjekoslav Fridrih. Bjelovar iz 6. broja 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12. — Iz 7. broja 1, 2, 3, 4. 6, 7, 9, 10, 11. — Dinko Večerina, Sušak iz 5. broja 3, 4, 6, 8, 10; iz 6. broja 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11.

NAGRADE.

Prema oglasu u brojevime prošloga godišta „Mladosti", nagrađeni su nagradama ovi odgonetači:

1. **Veljko Novak, Zagreb** — naliv-perom. Riješio je preko cijele godine 107 zagonetaka.

2. **Dinko Večerina, Sušak** — knjigom: W. Hauff, Ledeno srce. Riješio je 87 zagonetaka.

3. **Miloš Bruić, Otočac** — novčanom nagradom od 50 Din. Riješio je 57 zagonetaka.

Taj broj (57) postigli su i neki drugi odgonetači, no nijesu nagrađeni iz razloga, što nijesu poslali odgonetke iz zadnjih brojeva.

K. Brigljević i L. Anđerlićeva, koji su riješili sve zagonetke, odrekli se se nagrade u korist svojih sudrugova.

Među odgonetače u ovom godištu „Mladosti" razdijelit ćemo slične nagrade, a ako odgonetača bude više — podijelit ćemo i više nagrada. Prionite dakle uz posao.

NOVINSKA ŠTAMPARIJA

Izradjuje sve vrste tiskanica, brošura, knjiga, novina, bankovne i merkantilne radnje itd. u odjelima

KNJIGOTISKARE - CINKOGRAFIJE - KNJIGOVEŽNICE

dalje izradjuje višebojni tisak slika, vinjeta, prospekta itd. Prvorazredna izrada. Umjerene cijene.

Gundulićeva ul. 24 · ZAGREB Telefon broj 19-07

Tvornica pokostnih uljenih boja

ROBERTA ALEXANDRA NASLJED.

WEINBERGER I DRUG

Trgovina boja, četkarske i materijalne robe

Telef. 6-72 **ZAGREB** Ilica br. 40

*

GLAVNO SKLADIŠTE PROIZVODA

„DRAGICE"

INDUSTRIJE KEMIČKIH PROIZVODA

ZAGREB, ILICA BR. 75

Učenici srednjih škola

pretplaćujte i širite omladinske listove

„VENAC"

KNJIŽEVNI I OMLADINSKI LIST

Vlasnik i urednik: Jeremija Živanović, profesor
Beograd, Visočka ulica 22

GODIŠNJA PRETPLATA 50 DINARA

*

NAŠA OTADŽBINA

LIST ZA OPISIVANJE KRALJEVINE SRBA, HRVATA I SLOVENACA

Urednik: profesor D. Jakšić
Karlovac, Račkoga ulica br. 27. II.

Tko pošalje

Din 10.-

dobit će moj upravo izašli novi cijenik maraka broj 3 i k tomu 50 raznih bugarskih maraka, od kojih je svaka drukčija.

IZIDOR STEINER

TRGOVINA MARAKA

BROD n./S.

Glavni i odgovorni urednik: Dr. ANTUN BARAC, profesor, Zagreb, Kačićeva ul. 10.